

Europeiska kommissionen

Generaldirektorat för näringsliv

SLUTRAPPORT FRÅN EXPERTGRUPPEN FÖR ÖVERLÅTELSE AV SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

Maj 2002

Rättsligt meddelande

Detta arbete har utförts av experter på företagsöverlåtelser som utsetts av medlemsstaternas myndigheter inom ramen för Best-förfarandet inom GD Näringsliv, Europeiska kommissionen.

Även om det har utförts under ledning av tjänstemän på kommissionen utgör de åsikter som framförs i rapporten inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens ståndpunkt.

Rapporten får mångfaldigas under förutsättning att källan anges.

Ytterligare information

Europeiska kommissionen

Generaldirektoratet för Näringsliv

Enhet B.1 Förbättring av företagsfrämjande åtgärder

B-1049 Bryssel

Fax: (32-2)-296 62 78

E-post: Entr-Business-Support@cec.eu.int

http://europa.eu.int/comm/enterprise/entrepreneurship/support_measures/transfer_business/index.htm

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

LEDAMÖTER I EXPERTGRUPPEN	5
SAMMANFATTNING	6
1. INLEDNING	9
2. BAKGRUND: TYPER OCH OMFATTNING AV FÖRETAGSÖVERLÅTELSE	10
3. LAGSTIFTNINGSÅTGÄRDER.....	14
3.1 Enmansaktiebolag vars aktier kan utbjudas till allmänheten.....	14
3.2 Enkelt aktiebolag samt förenklade förvaltnings- och redovisningsregler.....	14
3.3 Omvandling av personbolag till aktiebolag och tvärtom.....	15
3.4 Kontinuitet i personbolag	15
3.4.1 Oenighet mellan kompanjoner.....	15
3.5 Ytterligare förslag.....	16
3.5.1 Nya lagstiftningsåtgärder.....	16
4. SKATTEÅTGÄRDER	17
4.1 Arv- och gåvoskatt.....	17
4.1.1 Företagsöverlåtelse inom familjen	17
4.1.2 Särskilda regler för företag	18
4.2 Företagsöverlåtelse till tredje man.....	18
4.2.1 Åtgärder för att förenkla företagsöverlåtelse till tredje man	19
4.2.2 Skattelättnader vid vinsten i andra små eller medelstora företag	19
4.2.3 Skattelättnader vid förtidspensionering	19
4.3 Företagsöverlåtelse till anställda.....	19
4.3.1 Särskilda åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelse till anställda	20
4.4 Ytterligare förslag.....	20
4.4.1 Ökad samordning.....	20
4.4.2 Nya skatteåtgärder	20
5. STÖDÅTGÄRDER	21
5.1 Mjukt stöd.....	21
5.1.1 Företagarnas medvetenhet	21
5.1.2 Information	22
5.1.3 Utbildning.....	23

5.1.4	Vägledning och rådgivning.....	24
5.2	Marknaden för företagsöverlåtelser	24
5.3	Finansiering	26
5.4	Ytterligare förslag.....	27
5.4.1	S.k. one-stop-shops för företagsöverlåtelser (Centrala kontaktpunkter för alla frågor som har med företagsöverlåtelser att göra)	27
5.4.2	Nyetablering jämfört med övertagande	27
5.5	Indikatorer.....	28
6.	NULÄGESANALYS.....	29
6.1	Åtgärder på lagstiftnings- och skatteområdet	29
6.2	Stödåtgärder	33
6.3	Situationen per land	33
7.	FRAMTIDEN FÖR FÖRETAGSÖVERLÅTELSE.....	41
8.	SLUTSATSER.....	45
	BILAGA 1: KOMPLETTERANDE STATISTISKA UPPGIFTER OM FÖRETAGSÖVERLÅTELSE.....	48
	BILAGA 2: JÄMFÖRANDE TABELLER ÖVER SKATTEÅTGÄRDER OCH LAGSTIFTNINGSÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS AV MEDLEMSSTATERNA.....	51
	BILAGA 3: FALL AV GOD PRAXIS.....	61
1.	SKATTEÅTGÄRDER	62
1.1	Arv- och gåvoskatt.....	62
1.2	Företagsöverlåtelser till tredje man	63
2.	STÖDÅTGÄRDER	64
2.1	Information	64
2.2	Utbildning	66
2.3	Vägledning och rådgivning.....	68
2.4	Överlåtelsemarknaden	69
2.5	Finansiering	72
	BILAGA 4: KOMMISSIONENS REKOMMENDATION OM ÖVERLÅTELSE AV SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG	75

LEDAMÖTER I EXPERTGRUPPEN

Land	Namn	Organisation	E-postadress
Belgien	Marc Roelands	Ministère des Classes moyennes et de l'Agriculture/Ministerie van Middenstand en Landbouw	
Danmark	Peter Dalkiær	TIC, Københavns amt	pda@tic.dk
Tyskland	Stefan Heidkamp	Junior Chamber Tyskland	hd@promac.de
	Oliver Jünger/ Elmar Rücker	Deutsche Ausgleichsbank	elmar.ruecker@ dtabruessel.de
	Anna Maria Heidenreich	Deutscher Industrie- und Handelskammertag DIHK	heidenreich.anna@ bruessel.dihk.de
	Dirk Palige	Zentralverband Deutsches Handwerk ZDH	palige@zdh-brussels.com
Grekland	Dimitris Assimakopoulos	General Confederation of Små och medelstora företag	oeze01@otenet.gr
Spanien	Fátima Mínguez Llorente	Dirección General de la PYME, Ministerio de Economía	fminguez@ipyme.org
Frankrike	Françoise Charbin	Agence pour la création d'entreprises APCE	charbin@apce.com
Italien	Carlo Spagnoli	Unioncamere - Unione Italiana delle Camere di Commercio	carlo.spagnoli@ unioncamere.it
	Toni Brunello	StudioCentroVeneto	toni.brunello@studio centroveneto.com
Luxemburg	Charles Bassing	Chambre des Métiers du Grand-Duché de Luxembourg	charles.bassing@cdm.lu
Nederländerna	Robert van Engelenburg	Raad voor het Zelfstandig Ondernemerschap RZO	engelenburg@rzo.nl kommers@rzo.nl
	Joop Kommers		
Österrike	Christian Lettmayr/ Peter Voithofer	Österreichisches Institut für Gewerbe- und Handelsforschung	p.voithofer@ifgh.ac.at
Portugal	Luis Dias †	Instituto de Apoio às Pequenas e Médias Empresas e ao Investimento/Direcção de Políticas para a Inovação Empresarial IAPMEI / DRIE	
Finland	Kai Karsma	Ministry of Trade and Industry, Industries Department	kai.karsma@ktm.fi
Europeiska kommissionen	Kirsi Ekroth-Manssila	Generaldirektoratet för näringsliv	kirsi.ekroth- manssila@cec.eu.int

Gruppen har hållit sex sammanträden. Rapporten är grundad på experternas bidrag och har sammanställts av kommissionen.

SAMMANFATTNING

Med företagsöverlåtelse avses i denna rapport överlåtelsen av äganderätten till ett företag till en annan person eller ett annat företag som svarar för företagets fortbestånd och fortsatta affärsverksamhet. En sådan överlåtelse kan ske inom familjen, genom ledningsförvärv (försäljning till chefer/anställda utanför familjen) eller genom avyttring till utomstående personer eller befintliga företag, inbegripet övertaganden och fusioner.

Expertgruppen för överlåtelse av små och medelstora företag inrättades i november 2000 för att bistå kommissionen vid övervakningen av genomförandet av 1994 års rekommendation om överlåtelse av små och medelstora företag. Gruppen stod i centrum för Best-projektet om överlåtelse av företag och bestod av experter från tolv medlemsstater. Uppdraget bestod bl.a. i att kartlägga de nya lagstiftnings-, skatte- och stödåtgärder som vidtagits sedan 1988 då den första genomgången gjordes, att utvärdera dessa åtgärder, att granska det stöd som erbjuds i de olika länderna och att lägga fram förslag till framtida åtgärder.

Vid kartläggningen av de åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna konstaterade experterna följande:

- Samtliga medlemsstater hade vidtagit vissa åtgärder till följd av kommissionens rekommendation.
- I mer än hälften av de potentiella åtgärdsområdena hade dock inga åtgärder vidtagits alls.
- Hela tretton medlemsstater har infört särskilda bestämmelser om arv- och gåvoskatt i samband med företagsöverlåtelser.
- Tio medlemsstater har vidtagit åtgärder för att underlätta överlåtelser till tredje man.
- På vissa områden har drygt två tredjedelar av medlemsstaterna inte vidtagit några åtgärder.

Vad gäller kommissionens rekommendationer om lagstiftning och skattebestämmelser i samband med företagsöverlåtelser avgränsade expertgruppen följande fem huvudområden:

- Åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till tredje man.
- Särskilda åtgärder för att underlätta överlåtelser till anställda.
- Särskilda bestämmelser om arv- och gåvoskatt i samband med företagsöverlåtelser.
- Skattelättnader när företagaren överlåter företaget vid en viss ålder.
- Befrielse från skatt på vinst som återinvesteras i andra små eller medelstora företag.

Experterna vill understryka att medlemsstaterna bör se till, när de föreslår ny lagstiftning som kan vara av betydelse vid företagsöverlåtelser, bl.a. på skatteområdet, att detta inte medför att villkoren för företagsöverlåtelser försämrats.

Det finns en rad olika instanser som ger stöd vid företagsöverlåtelser. Detta sker dock ofta på ett ostrukturerat sätt och stödet når därför inte alltid målgruppen. Att öka medvetenheten, att ge information om det stöd som kan fås, att erbjuda särskilda kurser om företagsöverlåtelser, bl.a. inom ramen för läroplanen för företagare, företagshandledare och –konsulter, att tillhandahålla marknadsplatser där företagsköpare och –säljare kan mötas och att ge finansieringsmöjligheter, allt detta är viktiga medel för att underlätta och stödja företagsöverlåtelser. I denna rapport redogörs för några exempel på god praxis på dessa områden i ett antal medlemsstater.

Expertgruppen konstaterar att företagsöverlåtelser fortfarande mycket ofta bero på att näringsidkaren går i pension, men antalet överlåtelser av personliga skäl håller på att öka. Samtidigt blir överlåtelser utanför näringsidkarens familjekrets allt vanligare. Det finns inga jämförbara uppgifter om företagsöverlåtelser på europeisk nivå, men nationella forskningsuppgifter visar att uppskattningsvis en tredjedel av företagen kommer att byta ägare inom de närmaste tio åren (siffran varierar mellan 25 % och 40 % från en medlemsstat till en annan). Detta innebär att i genomsnitt minst 610 000 små och medelstora företag kommer att byta ägare varje år, varav 300 000 med anställda (2,1 miljoner arbetsplatser) och 310 000 utan.

Man kan således under de närmaste åren förutse en ökad efterfrågan på presumtiva köpare eller nya ägare av små och medelstora företag, vilket kommer att kräva ökade insatser för att motivera och utbilda dessa personer.

Företagsägarens värderingar och synsätt har ändrats. Medan företagarna i perioden direkt efter kriget själva byggde upp sina företag, har yngre företagare inte nödvändigtvis samma känslomässiga band till det företag de äger. De har en större benägenhet att sälja sina företag av personliga skäl och växlar oftare mellan att vara egenföretagare och anställd eller startar kanske flera företag efter varandra (*seriellt företagande*). Denna tendens att äga flera företag under yrkeskarriären kan skapa dynamik i affärslivet och stimulera innovationsverksamheten. Eftersom de som äger små eller medelstora företag har en benägenhet att redan flera år innan de drar sig tillbaka börja minska sina ansträngningar när det gäller att utveckla och expandera sina företag, kan en förstärkning av tendensen att överlåta företaget i förtid bidra till att rädda en stor del av företagets potential och förhindra att företaget sjunker i värde.

Trots individuella variationer är tendensen densamma i samtliga medlemsstater:

- Företagsöverlåtelser blir en allt viktigare politisk fråga på grund av det redan nu stora antalet överlåtelser, som kommer att öka ännu mer under de närmaste tio åren.
- Antalet överlåtelser utanför familjen kommer att öka.
- Allt fler företagare kommer inte att stanna kvar i samma företag under hela sitt liv, men under kortare perioder.
- Vid sidan om åldersskäl kommer företag allt oftare att överlåtas av personliga skäl (förtidspensionering, omdirigering av karriären, ändrade intressen, familjeskäl osv.) och på grund av ändrade konkurrensförhållanden.

Med hänsyn till dessa tendenser och utmaningar vill expertgruppen göra följande rekommendationer:

- Inrättande av ett europeiskt centrum för företagsöverlåtelser för att samordna och underlätta åtgärderna på nationell nivå.
- Skapande av en europeisk databas/marknadsplats för köpare och säljare som sammanlänkar befintliga nationella databaser och incitament för att upprätta databaser i länder där dessa ännu inte finns.
- Organisation av regelbundna seminarier, möten och fora på europeisk nivå.
- Utveckling av alternativa eller kompletterande specialverktyg för yrkesutbildning och ledarskap.
- Från offentligt håll initierade stödprogram och utredningar.
- Företagsöverlåtelser bör få lika stor uppmärksamhet som nyetableringar.

Det krävs mer långsiktiga satsningar från beslutsfattarna för att förhindra att företag avvecklas i onödan och för att uppmuntra entreprenörskap, tillväxt och utveckling. Därför uppmanas kommissionen att i nära samarbete med medlemsstaterna upprätta en handlingsplan där man fastställer hur och när expertgruppens rekommendationer kommer att genomföras.

1. INLEDNING

Kommissionen antog i december 1994 en rekommendation om överlåtelse av små och medelstora företag¹. I sin rekommendation anger kommissionen ett antal lagstiftnings- och stödåtgärder som kan underlätta företagsöverlåtelser. I ett meddelande från mars 1998² rapporterade kommissionen om hur medlemsstaterna hade följt rekommendationen i slutet av december 1996.

Detta dokument utgör underlaget för en uppföljning av kommissionens meddelande av mars 1998 och är resultatet av verksamheten inom den expertgrupp för överlåtelse av små och medelstora företag som inrättades i november 2000.

Gruppen hade följande arbetsuppgifter:

- (1) Att kontrollera och komplettera kommissionens sammanställning över de åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna. Att granska nuläget vad gäller genomförandet av 1994 års rekommendation och att utvärdera de viktigaste åtgärdernas effektivitet.
- (2) Att kontrollera åtgärderna i databasen över stödåtgärder för företagsöverlåtelser och att identifiera nya åtgärder som vidtagits i de deltagande länderna (t.ex. åtgärder för att höja företagarnas medvetenhet, utbildning, gränsöverskridande frågor och marknadsplatser).
- (3) Att bland dessa åtgärder utmärka goda lösningar som kan läggas in i databasen över god praxis.
- (4) Att granska det stöd som tillhandahålls (vem som ger stöd, lämpligaste kanaler för att förmedla stöd, kvaliteten på stödtjänsterna, deras omfattning osv.).
- (5) Att diskutera och utforma indikatorer som eventuellt kan användas för att övervaka de stödåtgärder som erbjuds i medlemsstaterna och lägga fram förslag för statistikarbete.
- (6) Att lägga fram synpunkter på och rekommendationer om det arbete som görs för närvarande och om möjliga framtida åtgärder som kan utmyнна i en konkret handlingsplan.

¹ Kommissionens rekommendation om överlåtelse av små och medelstora företag, EGT L 385, 31.12.1994, s. 14 och meddelande om motiveringen av rekommendationen, EGT C 400, 31.12.1994, s. 1.

² Kommissionens meddelande om överlåtelse av små och medelstora företag, EGT C 93, 28.3.1998, s. 2.

2. BAKGRUND: TYPER OCH OMFATTNING AV FÖRETAGSÖVERLÅTELSE

Med företagsöverlåtelse avses i denna rapport överlåtelsen av äganderätten till ett företag till en annan person eller ett annat företag som svarar för företagets fortbestånd och fortsatta affärsverksamhet. En sådan överlåtelse kan ske inom **familjen**, genom **ledningsförvärv** (försäljning till chefer/anställda utanför familjen) eller genom **avyttring** till utomstående personer eller befintliga företag, inbegripet övertaganden och fusioner.

För de flesta småföretag och för många medelstora företag går överlåtelsen av äganderätten till företaget hand i hand med överlåtelsen av ledningsfunktionen. När det gäller privata aktiebolag kan en överlåtelse av 51 % av aktierna anses vara en företagsöverlåtelse. Överlåtelsen av publika aktiebolag, som mestadels är storföretag där äganderätt och ledning är åtskilda, passar inte in på begreppet överlåtelse enligt denna rapport och har dessutom en annan karaktär. Ibland köps eller övertas företag enbart för lokalernas eller lägets skull utan att den egentliga affärsverksamheten fortsätts. Den typen av överlåtelser kan inte betraktas som överlåtelser i den mening som avses i denna rapport. Det kan också hända att ett företag inte kan överlåtas av olika skäl som t.ex. dålig lönsamhet eller konkurs. Ibland kan det vara så att företagaren föredrar att lägga ned sitt företag i stället för att överlåta det eller också hittar han helt enkelt ingen efterträdare eller köpare.

Företagsöverlåtelser beror fortfarande mycket ofta på att företagaren vill gå i pension. Pensionering är dock inte den enda anledningen till att ett företag överlåts. Överlåtelsen kan ske tidigare av personliga skäl (förtidspensionering, övergång till annan yrkesverksamhet osv.), på grund av ändrade konkurrensförhållanden (marknadsförändringar, nya produkter, nya distributionskanaler osv.) eller beroende på särskilda händelser (skilsmässa, sjukdom, dödsfall) som också spelar en stor roll.

Det finns idag inte många (tillförlitliga) uppgifter om företagsöverlåtelser och de uppgifter som finns är inte regelbundna (årliga). Emellertid är företagsöverlåtelser en företeelse som på grund av sin omfattning och betydelse för företagsdemografin och sysselsättningen kräver övervakning och regelbundna utvärderingar.

Av tabell 1 framgår att ungefär 20 % av alla egenföretagare är äldre än 55 år. Siffran varierar mellan 10 och 26 % från en medlemsstat till en annan. Det bör påpekas att dessa siffror endast ger en grov bild av problemets omfattning i EU-länderna, eftersom det har antagits att såväl manliga som kvinnliga företagare som är 55 år eller äldre kommer att pensionera sig inom de närmaste tio åren. Ett annat antagande är att andelen egenföretagare som fortsätter att arbeta efter 65 års ålder är oförändrad jämfört med 2000. Pensionering är dessutom bara en av orsakerna till företagsöverlåtelser. I Tyskland och Österrike beräknas pensionsavgång vara orsaken till 42-43 % av företagsöverlåtelserna. Eftersom sådana uppgifter endast kan extrapoleras under förutsättning att de olika orsakerna har samma relativa vikt i medlemsstaterna måste de tolkas med stor försiktighet.

Tabell 1: Åldersstruktur för egenföretagare³

Land	Egenföretagare per åldersgrupp (%)	
	15-54	55+
L	90,0	10,00
F	84,9	15,04
B	84,7	15,26
FIN	82,9	17,05
A	82,6	17,39
NL	82,5	17,47
IRL	82,4	17,58
I	82,1	17,85
EL	80,9	19,08
E	80,2	19,80
UK	78,1	21,84
P	77,6	22,33
D	76,3	23,65
DK	75,8	24,14
S	73,7	26,21
EU-	80,24	19,76

De fyra tabellerna i bilaga 1 innehåller uppgifter som anses vara mycket relevanta för företagsöverlåtelser, men visar också att det finns stora brister när det gäller jämförbara nyckeluppgifter.

Enligt uppgifter som kan hämtas i diverse nationella utredningar måste ungefär en tredjedel av företagen överlåtas till nya ägare inom de närmaste tio åren (procentsatsen varierar mellan 25 och 40 % beroende på medlemsstat)⁴. Detta motsvarar ett genomsnitt på minst 610 000 överlåtelser av små och medelstora företag om året, varav 310 000 med anställda (om varje företag antas ha 7 anställda blir det 2,1 miljoner arbeten) och 310 000 som saknar anställda⁵.

Överlåtelseprocessen är lång och inte alltid smärtfri. Generellt sett kan de problem som uppstår när man förbereder en företagsöverlåtelse delas in i tre kategorier.

Den första kategorin är **psykologiska och känslomässiga problem**. Det bjuder många företagare emot, särskilt de som har byggt upp och utvecklat sin verksamhet i många år, att släppa ifrån sig sitt företag och att förbereda dess överlåtelse. Kunskap och färdigheter börjar överlåtas på ett mycket sent stadium och ibland inte alls, vilket resulterar i att verksamhetens överlåtelse ofta inte är tillräckligt väl förberedd. Detta är inte enbart ett problem för själva den företagare som överlåter sin firma, utan påverkar och begränsar även den förberedelsetid som köparen, efterträdaren eller deras närmaste medarbetare har till sitt förfogande.

Man diskuterar ofta de olika tillvägagångssätt som står till buds när det gäller att överlåta ett företag och de skattemässiga och juridiska problem som dessa olika möjligheter innebär. Det finns dock även många osynliga, ”mjuka” eller känslomässiga problem som spelar en stor roll vid företagsöverlåtelser, inte minst när det gäller familjeföretag.

³ Eurostat, gemenskapens arbetskraftsundersökning 2000. Egenföretagare per ålderskategori enligt EU:s statistiska näringsgrensindelning (NACE) 1D: avsnitt C-K.

⁴ Dessa uppgifter återfinns i bilaga 1.

⁵ Enterprises in Europe (Företag i Europa), 6:e rapporten, 2001.

I oförutsedda situationer (sjukdom, olycksfall, dödsfall) kan brist på planering och öppenhet få ganska dramatiska och allvarliga följder för företagets kontinuitet. Detta gäller i synnerhet småföretag där företagaren har tagit på sig allt ansvar och har begränsade framtidsplaner för företaget. Svårigheter kan också uppstå när både överlåtaren och övertagaren har ledningsansvar.

Den andra kategorin av problem har att göra med **överlåtelseprocessens komplexitet** och det faktum att företagaren saknar den erfarenhet eller kunskap som krävs för att hantera situationen. Företagaren vet inte heller alltid var han kan få hjälp eller information.

Kunskapsöverföring är ett av de potentiella problem som företagare (i synnerhet ägarna) oroar sig för. Hur skall ägarens kunnande överföras till nästa generation? Andra möjliga problem är hur ägarens kontaktnät eller personkontakter skall kunna tas över, ovilligheten att dela ledningsansvaret och trycket att fortsätta att leda en verksamhet som är framgångsrik.

Den tredje kategorin av problem har att göra med **nationell lagstiftning**, särskilt bolagsrätt, skatter och administrativa formaliteter. Det kan t.ex. vara fråga om höga arv- eller gåvoskatter, finansieringsproblem, problem med att ändra bolagsform när man förbereder en överlåtelse och svårigheter att fortsätta ett personbolag när en av delägarna drar sig tillbaka eller dör.

Hur stora intressen som står på spel vid en företagsöverlåtelse beror också på företagets storlek. Vid överlåtelsen av ett större företag står ofta många arbetsplatser på spel. När överlåtelsen av ett mindre företag går i stöpet kommer visserligen färre arbetstillfällen att gå förlorade, men här bör man betänka att **andelen företag med färre än tio anställda uppgår till 86 % av EU:s 9,1 miljoner företag med personal**⁶.

Företagsstorleken har också betydelse för hur överlåtelseproblemen skall hanteras. De som äger ett **större företag** är idag mer benägna att anlita specialister som kan ge dem skraddarsydda förslag för att lösa olika frågor i samband med överlåtelsen (juridiska och skattetekniska frågor, finansierings- och ledningsfrågor). I större företag tycks man ägna mindre uppmärksamhet åt personliga relationer och psykologiska aspekter, eftersom den sortens problem ofta övervägs eller helt står i skuggan av de stora ekonomiska och finansiella konsekvenser som överlåtelsen innebär. Det är dock frågor som måste tas itu med och det är mycket viktigt att ägarna görs uppmärksamma på hur viktigt det är att planera kontinuitetsprocessen.

I större företag läggs ansvaret för att hantera kontinuitetsfrågor ofta på vissa särskilt utvalda chefer, eftersom detta anses vara en av aspekterna i ledningens övergripande och normala uppgift att göra prognoser och planera för framtiden. I dessa företag uppfattas överlåtelsen som ett av stadierna i företagets livscykel. Den betraktas som ett normalt inslag i företagsförvaltningen och handläggs som ett projekt för sig (eller flera mer eller mindre integrerade projekt).

Ägare till mindre företag har inte lika ofta klart för sig att det finns ett kontinuitetsproblem. De betraktar företaget i regel som en del av sig själva. Eftersom den dagliga skötseln av företaget tar hela deras tid kan eller vill de

⁶ Enterprises in Europe (Företag i Europa), 6:e rapporten, 2001

vanligtvis inte ta sig tid för att förbereda ett ägarbyte eller, mer exakt, de har inte klart för sig att detta måste göras långt i förväg inom ramen för en strukturerad plan eller projekt, eftersom de inte alltid förstår hur allvarlig överlåtelseproblematiken är.

Denna psykologiska tröskel är mycket viktig, eftersom den står i vägen för det första steget, nämligen att bli medveten om problemet. När han väl har tagit detta steg kan företagaren börja göra en systematisk analys av situationen för att planera företagets överlåtelse och kontinuitet med de rätta verktygen.

I följande avsnitt kommer vi att närmare behandla några av dessa problem och föreslå möjliga lösningar.

Problem: Brist på jämförbara uppgifter om företagsöverlåtelser på europeisk nivå.

Möjlig lösning: I framtiden bör medlemsstaternas företagsregister kunna tillhandahålla årliga uppgifter om företagsöverlåtelser som möjliggör detaljerade analyser per region och bransch samt uppgifter om vad som kännetecknar dessa överlåtelser. Under tiden måste beslutsfattarna kunna förlita sig på ämnesinriktade undersökningar för att få mer detaljerade uppgifter om antal planerade eller genomförda överlåtelser, deras särdrag och vilka problem som uppstått.

Föreslagna indikatorer: Följande indikatorer föreslås för att övervaka företagsöverlåtelser. Dessa indikatorer skulle även kunna användas som underlag vid utvärderingen av överlåtelseprocesser och vid utformningen av lämpliga politiska åtgärder. Det vore önskvärt att dessa indikatorer tillhandahålls på årsbasis.

- Åldersstruktur för ägarna till små och medelstora företag uppdelad efter företagets storlekskategori
- Antal företagsöverlåtelser per sektor (NACE 1D, avsnitt C-K)
- Antal företagsöverlåtelser per storlekskategori
- Antal nystartade företag
- Antal nedlagda företag
- Företagets ålder vid överlåtelsen
- Typ av överlåtelse (inom familjen, till anställda, till tredje man)
- Formerna för överlåtelsen (arv, gåva, försäljning, fusion osv.)
- Anledningen till överlåtelsen (pensionering, olycksfall, andra skäl)
- Innehavstid (seriellt företagande)

För att få fram följande indikatorer behövs särskilda undersökningar eller enkäter. Dessa indikatorer skulle därför kunna läggas fram mindre ofta, t.ex. vart femte år:

- Antal ägare till små och medelstora företag som planerar att överlåta sitt företag (inom fem eller tio år)
- Antal ägare till små och medelstora företag över 50 år som inte planerar att överlåta sitt företag (inom fem eller tio år)
- Antal arbetsplatser som berörs av planerade företagsöverlåtelser
- Genomsnittlig tidpunkt då ägare till små och medelstora företag börjar planera för en överlåtelse
- Antal lyckade och misslyckade överlåtelser
- Orsaker till att överlåtelsen misslyckats

3. LAGSTIFTNINGSÅTGÄRDER

I punkterna 3 och 4 av denna rapport ges en översikt av de viktigaste lagstiftningsåtgärder, skatteåtgärder och administrativa åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna sedan 1998 till följd av kommissionens rekommendation från 1994. Redogörelsen är grundad på de svar som skickats in av medlemsstaterna under sommaren 2000. De uppgifter som rör de 12 medlemsstater som har deltagit i expertgruppen har uppdaterats under arbetets gång. I bilaga 2 bifogas tabeller över alla ändringar som rapporterats. De ändringar som gjorts sedan föregående genomgång (1998)⁷ är markerade i fetstil.

3.1 Publikt enmansaktiebolag

Artikel 4.c i rekommendationen: Medlemsstaterna uppmanas att göra det möjligt att bilda publika enmansaktiebolag.

I Spanien, Frankrike, Italien och Förenade kungariket har minimiantalet grundare för publika aktiebolag minskats till ett.

3.2 Enkelt aktiebolag samt förenklade förvaltnings- och redovisningsregler

Artikel 4.b i rekommendationen: Medlemsstaterna uppmanas att ge små och medelstora företag möjligheten att ta formen av ett aktiebolag med ett fåtal aktieägare samt att förenkla bildandet och förvaltningen av ett sådant aktiebolag jämfört med publika aktiebolag.

I Tyskland finns bolagsformen ”kleine Aktiengesellschaft” som är ett publikt aktiebolag med ett litet antal aktieägare. I motsats till vad man ofta tror är ett sådant bolag inte nödvändigtvis ett litet företag i den meningen att det har en låg omsättning eller få anställda. Förutsatt att samtliga aktieägare är kända förenklas kraven för ett sådant bolag på en rad punkter. Bolagsstämman sammankallas t.ex. genom rekommenderat brev i stället för annonsering i tidningar. I likhet med de andra publika aktiebolagen kan ett enkelt aktiebolag grundas av en enda aktieägare. Minimikapitalet är 50 000 euro. Vid bolagsbildningen behöver endast hälften av detta belopp inbetalas i kontanter.

I Danmark behöver ett privat aktiebolag inte ha någon styrelse. Det finns inte heller några nationalitetskrav på styrelsemedlemmarna eller den högsta ledningen. Privata enmansaktiebolag utan styrelse behöver inte hålla en årlig bolagsstämma.

I Nederländerna behöver små och medelstora företag inte längre ha en tillsynsnämnd. Dessutom har räkenskaperna och revisionsbestämmelserna för dessa företag förenklats.

I Förenade kungariket har regleringsbördan för mindre privata aktiebolag lättats genom befrielse från vissa bestämmelser i bolagslagen. Mindre bolag kan t.ex. lämna in en förenklad årsredovisning och kan befrias från kravet på

⁷ Kommissionens meddelande om överlåtelse av små och medelstora företag, EGT C 93, 28.3.1998, s. 2

räkenskapsrevision. Det finns även bestämmelser som gör det möjligt att befrias från kravet på att hålla en bolagsstämma varje år.

3.3 Omvandling av personbolag till aktiebolag och tvärtom

Artikel 4.a, 4.d och 4.e i rekommendationen: medlemsstaterna uppmanas att a) ge företagen rätt att byta bolagsform utan att de behöver upplösas eller en ny juridisk person måste bildas, d) vad gäller beskattning av transaktioner avsedda att åtskilja förvaltningsansvar och ägande, erkänna det ekonomiska behovet av sådana transaktioner och e) tillämpa principen om skatteneutralitet på operationer som har till syfte att förbereda en företagsöverlåtelse som överföring av tillgångar, fusioner, uppdelningar eller utbyte av andelar. Principen om skatteneutralitet skall även gälla stämpelavgifter, registreringsavgifter och liknande.

I Belgien, Danmark och Nederländerna har möjligheten att byta bolagsform införts i lagstiftningen.

I Nederländerna är det från och med år 2001 möjligt att omvandla ett aktiebolag till ett enmansbolag utan att betala bolagsskatt.

I Italien är det numera möjligt att omvandla ett personbolag till ett aktiebolag, men inte tvärtom.

Också i Sverige kan bolagsformen ändras under förutsättning att villkoren i skattelagstiftningen uppfylls. Sverige har dock ingen särskild lagstiftning om byte av bolagsform.

3.4 Kontinuitet i personbolag

Artikel 5 i rekommendationen: medlemsstater uppmanas att a) föreskriva att personbolag bör drivas vidare enligt kontinuitetsprincipen när en av delägarna avlider, b) införa en bestämmelse i den nationella lagstiftningen som ger delägaravtalet företräde framför en delägars ensidiga rättshandlingar, c) säkerställa att familjerättsliga eller arvsrättsliga bestämmelser och särskilt kravet på enhällighet när det gäller beslut som fattas vid samägande inte står i vägen för företagets fortsatta drift enligt kontinuitetsprincipen, d) se till att återbetalningen av den avlidnes andel inte äventyrar företagets fortlevnad.

Danmark och Tyskland har infört rättsprincipen om kontinuitet i personbolag i sin lagstiftning.

För att förstärka kontinuiteten i personbolag har Belgien infört ett aktieförvaltningssystem. Systemet innebär att aktier kan omvandlas till intyg och att aktieägarnas rättigheter kan delas upp. Aktieägare som inte är intresserade i att styra bolaget kan byta ut sina aktier mot ett intyg som fortfarande ger dem rätt till utdelning.

3.4.1 Oenighet mellan kompanjoner

Vid tidpunkten för en företagsöverlåtelse uppstår ganska ofta oenighet mellan kompanjoner vilket kan hota företagets fortbestånd. Man bör därför

tänka på hur man skall kunna lösa tvister som uppstår mellan kompanjoner i samband med företagets överlåtelse.

I Italien kan oenighet mellan kompanjoner lösas genom utbildning som går ut på att äldre och yngre aktieägare i olika familjeföretag möter varandra i blandade grupper för en målinriktad konfrontation. Deltagarna samlas först i parallella undergrupper varvid man undviker att ha personer från samma familjeföretag i samma grupp. Dessutom skall äldre och yngre aktieägare spela ombytta roller. Därefter möts de igen för att diskutera sina slutsatser. En vanlig kommentar är att man vid ett sådant experiment plötsligt börjar förstå andra familjemedlemmars synpunkter, förmodligen därför att man har blivit mindre beroende av sina känslomässiga reaktioner. Eftersom deltagarna börjar tänka mera rationellt lär de sig av de positiva erfarenheter som deras kollegor har haft genom att föra en dialog eller genom att acceptera att bolagets tillgångar delas upp för att bibehålla företagets livskraft. Detta har visat sig vara ett mycket effektivt sätt att få aktieägare att ändra inställning och att börja tänka på alternativa lösningar.

I Nederländerna kan konflikten lösas i domstol om de berörda aktieägarna inte kan komma fram till en lösning i samförstånd. En aktieägare som genom sitt agerande skadar företaget kan då tvingas sälja sina andelar till de andra aktieägarna. När någon av aktieägare behandlas orättvist av de andra kan domstolen tvinga dessa att köpa hans aktier efter att först ha fastställt aktiernas värde. Hotet om domstolsinblandning är i många fall tillräckligt för att de berörda parterna skall känna sig manade att lösa konflikten själva.

3.5 Ytterligare förslag

3.5.1 Nya lagstiftningsåtgärder

När medlemsstaterna föreslår ny lagstiftning som kan vara av betydelse vid företagsöverlåtelser bör de se till att detta inte innebär att villkoren för företagsöverlåtelser försämrats.

4. SKATTEÅTGÄRDER⁸

4.1 Arv- och gåvoskatt

Artikel 6 i rekommendationen: medlemsstater uppmanas att a) vid överlåtelse genom arv eller gåva minska beskattningen av tillgångar som uteslutande används inom affärsverksamheten, inbegripet arvskatt, gåvoskatt och registreringsavgifter, på villkor att företaget drivs vidare under en viss period, b) ge arvingarna möjlighet att utan att behöva betala ränta sprida eller senarelägga betalningen av arv- eller gåvoskatt, under förutsättning att företaget drivs vidare enligt kontinuitetsprincipen, c) se till att vid den skattemässiga värderingen av företaget hänsyn kan tas till företagets värdeutveckling några månader efter ägarens bortgång.

4.1.1 Företagsöverlåtelser inom familjen

I Grekland kan sedan den 1 januari 2001 en företagare som går i pension skattefritt överlåta en enskild firma, andelar i en enskild firma eller handelsbolag till sin hustru eller barn (se fall nr 1 i avsnittet om god praxis).

I Spanien kan vid överlåtelse genom gåva eller arv av ett enskilt företag, en yrkesverksamhet eller aktieposter i en juridisk enhet beräkningsgrunden i vissa fall sänkas med 95 %, under förutsättning att mottagarna upprätthåller innehavet i minst 10 år. Om överlåtelsen sker genom gåva befrias mottagaren även från fastighetsskatt under denna period. (se fall nr 1 i avsnittet om god praxis).

I Irland har den högsta skattesatsen för arv sänkts till 20 %.

I Frankrike har skatteavdraget vid överlåtelse mellan makar höjts från 50 300 euro till 76 220 euro.

I Italien har skatten på arv och gåvor avskaffats helt. Man betalar inte längre arvskatt på arvegods oavsett värde och släktskapsförhållande (se fall nr 3 i avsnittet om god praxis).

I Luxemburg beviljas personbolag och privata aktiebolag ett ränteavdrag på upp till 37 200 euro när lån tas upp för att lösa ut arvingar som inte är intresserade av att delta i verksamheten (kontant justering).

I Nederländerna kan företag överlåtas inom familjen utan följd i inkomstbeskattningen. Dessa transaktioner kallas för tysta överlåtelser. Villkoret är att efterträdaren har varit kompanjon i företaget i minst tre år och godkänner överlåtarens balansvärdering. Överlåtaren skall dessutom vara minst 55 år eller ha en arbetsförmåga på minst 45 %. Företaget kan överlåtas i sin helhet eller delvis (dvs. ägas av företagaren tillsammans med de blivande arvingarna) och måste överlåtas mellan makar eller till ett eller flera av företagarens (barn)barn. Även när företagaren dör är en tyst överlåtelse av företaget till den efterlevande maken (maken) eller en eller flera arvingar möjlig. I så fall skall en skriftlig begäran lämnas in hos

⁸ För en mera detaljerad beskrivning av bra metoder hänvisas till bilaga 3.

skattemyndigheterna. När det gäller arv- och gåvoskatt infördes 2002 en skattebefrielse på minst 460 000 euro vid arv mellan makar/sambor.

4.1.2 Särskilda regler för företag

I den flamländska delen av Belgien har arvskatten sänkts ytterligare från 3 % till 0 %. I Vallonien och regionen Bryssel har arvskatten sänkts till 3 %. Gåvoskatten har sänkts till 3 % genom 1998 års federala lag (se fall nr 4 i avsnittet om god praxis).

Spanien har vidtagit åtgärder mot en form av bedrägeri vid företagsöverlåtelser varvid affärsverksamheten upphör på grund av stora ackumulerade skulder, men sedan fortsätter efter ett ägarbyte samtidigt som ansvaret för de obetalda skulderna övergår till dem som fortsätter att driva verksamheten. Enligt högsta domstolens dom av den 15 augusti 2000 är den skatteplikt som uppstår vid övertagande och drift av en affärsverksamhet underordnad i stället för solidarisk. Domen innebär en ändring av skattemyndigheternas praxis enligt vilken skulder som har uppkommit vid utövande av affärsverksamhet som bedrivs av naturliga personer, företag och juridiska personer skall drivas in hos övertagaren.

I Frankrike har gåvoskatten vid företagsöverlåtelser sänkts med 50 % om givaren är under 65 år och med 30 % om givaren är över 65 år. När det gäller arvskatt kan på vissa villkor det beräknade skatteunderlaget minskas med 50 % vid oförutsedda överlåtelser.

I Förenade kungariket har grundavdraget för skattepliktiga tillgångar höjts till 234 000 engelska pund (eller ungefär 390 000 euro).

I Nederländerna beviljas en 30-procentig värdenedsättning på företagets samtliga tillgångar. Skatteinbetalningen kan skjutas upp räntefritt i tio år. Värdet av statliga licenser som t.ex. kvoter undantas helt från skatt. Under vissa förutsättningar kan även reavinst undantas helt från inkomstskatt. Ytterligare en viktig förbättring är att företaget värderas enligt kontinuitetsprincipen i stället för efter värdet på dagen för företagarens frånfälle.

I Österrike tillämpas en skatterabatt på 363 365 euro vid överlåtelse genom arv eller gåva av ett helt företag eller en andel på mer än 25 %.

I Finland betalas ingen gåvoskatt på gåvodelen när mottagaren betalar en ersättning på mer än 50 % av företagets marknadsvärde. När en skattebetalare avyttrar en andel i ett personbolag eller aktier i ett företag till en nära släkting som ger minst 10 % äganderätt i företaget är realisationsvinsten skattefri. Fullständig befrielse från arv- och gåvoskatt är möjlig när företagets kontinuitet och de anställdas jobb är i fara.

Enligt bestämmelserna i Sverige kan vid beräkningen av arv- och gåvoskatt företagets tillgångar värderas till 30 % av substansvärdet.

4.2 Företagsöverlåtelse till tredje man

Artikel 7.a i rekommendationen: Medlemsstaterna uppmanas att bevilja skattebefrielse på åtminstone en del av det mervärde eller den

realisationsvinst som uppstår vid avyttring av företagets tillgångar, särskilt när näringsidkaren har fyllt 55 år, samt att ge skatteincitament för återinvestering av vinsten i ett annat bolag.

4.2.1 Åtgärder för att förenkla företagsöverlåtelser till tredje man

I Belgien gäller den sänkning av arvsbatter som nämndes i punkt 4.1.2 även vid överlåtelser till tredje man.

I Tyskland har skatteprogressiviteten mildrats genom den s.k. "femtedelsmetoden". Metoden innebär att skatten på realisationsvinsten beräknas till fem gånger skillnaden mellan inkomstskatten före realisationsvinsten och skatten på inkomsten plus en femtedel av realisationsvinsten. I Tyskland infördes under 2000 även den s.k. kompanjonförordningen (Mitunternehmer-Erlaß). Förordningen infördes för första gången 1979 men upphävdes 1999. Förordningen ger personbolag (dvs. ungefär 80 % av alla tyska bolag) möjlighet att på ett skatteneutralt sätt omfördela företagstillgångar till privata tillgångar som ägs av enskilda delägare, men som används av bolaget, vilket är viktigt t.ex. när man förbereder en företagsöverlåtelse.

I Nederländerna har man sedan 2001 kunnat överföra ett bolag även utanför familjekretsen genom en s.k. *tyst överlåtelse* (se 4.1.1), dvs. utan att det påverkar inkomstskatten (se fall nr 5 i avsnittet om god praxis).

4.2.2 Skattelättnader återinvestering av vinsten i andra små eller medelstora företag

I Belgien kan skattelättnader beviljas om vissa villkor uppfylls. I Spanien skjuts betalningen av reavinstskatt upp när den överlåtna andelen är större än 5 %. I Italien har skattesatsen för realisationsvinst sänkts till 19 %.

4.2.3 Skattelättnader vid förtidspensionering

I Danmark kan reavinst som uppstår vid en företagsförsäljning sättas in på ett *pensionsparkonto*. Insättningen är begränsad till 2 miljoner danska kronor (ungefär 268 000 euro) och pensionsspararen kan dra av hela insättningen under insättningsåret (se fall nr 6 i avsnittet om god praxis).

I Tyskland kan företagare som är 55 år eller äldre begära att skattesatsen på reavinsten från försäljningen av företaget halveras det år de går i pension (dvs. endast en gång under deras livstid). Tyskland har också höjt grundavdraget vid tidig pensionering till 51 200 euro.

I Förenade kungariket ersätts grundavdraget vid tidig pensionering med en befrielse från skatt på realisationsvinsten som ökar ju längre tillgången har ägts. För företagstillgångar som har ägts i fyra år beskattas endast 25 % av vinsten.

4.3 Företagsöverlåtelse till anställda

Artikel 7.b i rekommendationen: Medlemsstaterna uppmanas att främja företagsöverlåtelser till anställda genom sänkt realisationsvinstbeskattning vid överföring av andelar till anställda, dispens från registreringsavgifter eller skattelättnader.

4.3.1 Särskilda åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till anställda

Belgien har ett system för att främja aktieoptioner. Efter inrättandet av detta förmånliga skattesystem ändrades bestämmelserna om sociala avgifter. Tidigare betraktades aktieoptioner som en löneförmån vilket innebar att sociala avgifter skulle utgå. Den nya allmänna regeln är att aktieoptioner inte skall behandlas som en del av lönen.

I Danmark beviljas ett extraordinärt skatteavdrag under tio år på räntekostnader som den anställda har för att köpa aktier i det egna företaget. Med hjälp av en särskild beräkningsmetod kan räntekostnaderna dras av till samma skattesats som lönen.

I Nederländerna kan företag också överlåtas till anställda utan att det påverkar inkomstskatten. Villkoren är desamma som vid överlåtelser inom familjen (se punkt 4.1.1).

I Portugal beviljas skattelättnader vid företagsöverlåtelser till anställda endast om överlåtelserna sker inom ramen för en rättsprocess som syftar till att rädda ett företag som har problem eller är konkursfärdig och när de anställda har fordringar på företaget.

4.4 Ytterligare förslag

4.4.1 Ökad samordning

Problemet: Offentliga myndigheter måste bli mer medvetna om betydelsen av företagsöverlåtelser och de problem som är förknippade med dessa. Arvs-, gåvo- och inkomstskatt är fortfarande viktiga faktorer som påverkar företagsöverlåtelser. Inte enbart skattesatsen utan även skatteförfarandena och skattestrukturen påverkar företagsöverlåtelser. Det är viktigt att medlemsstaterna ofta utbyter erfarenheter om nationell praxis. De bör också bättre samordna sina insatser med de olika parter som berörs av företagsöverlåtelser.

Möjlig lösning: Skatteexperter och jurister från de olika medlemsstaterna bör mötas regelbundet för att dra lärdom av god praxis.

4.4.2 Nya skatteåtgärder

När nya skattebestämmelser föreslås, särskilt på områden som arvs-, gåvo- och inkomstskatt, bör medlemsstaterna se till att detta inte innebär en försämring av villkoren för företagsöverlåtelser.

5. STÖDÅTGÄRDER

Överlåtelse av ett företag inom familjen eller avyttring av ett företag till tredje man är i regel händelser som inträffar en gång i livet och som ägaren har inga eller mycket små tidigare erfarenheter av. Det är en komplicerad materia som rör många intressen och parter och som kräver sakkunskap på en mängd olika områden. Det går att få stöd i olika former från diverse håll som banker, revisorer, handelskamrar, skatteexperter, jurister, notarius publicus, specialister i företagsfusioner och -förvärv och konsulter. Överlåtare och övertagare får emellertid inte alltid den information, den utbildning eller det stöd som de behöver under överlåtelseprocessen. Ändå kan en lyckad företagsöverlåtelse innebära att fem arbetsplatser räddas i genomsnitt, medan en nyetablering endast ger två nya arbetstillfällen i genomsnitt⁹.

Här följer några exempel på god praxis. En mer fullständig beskrivning av dessa åtgärder ges i bilaga 3.

5.1 Mjukt stöd

5.1.1 Företagarnas medvetenhet

En orsak till att överlåtelser misslyckas eller en anledning till att det uppstår stora problem i överlåtelseprocessen är att planeringen har påbörjats för sent. Experter på området (rådgivare, konsulter) talar ofta om en nödvändig förberedelsetid på fem till tio år. När överlåtelsens förberedelse och planering även innebär att efterträdaren skall utbildas kan det röra sig om ännu längre perioder.

Särskilt när överlåtelsen sker på grund av pensionering eller av personliga skäl krävs det att företagarna är väl medvetna om vad överlåtelseprocessen innebär och hur lång tid den tar för att kunna påbörja förberedelserna i tid. Eftersom det kan antas att även överlåtelser som föranleds av särskilda händelser inträffar oftare efter en viss ålder (t.ex. femtio år eller äldre) talar mycket för att även planeringen av den typen av överlåtelser kan bli bättre om företagarna är tillräckligt väl medvetna om vilka olika överlåtelsemöjligheter som finns.

Nederländska företagskonsulter uppmanar sina kunder att upprätta ett slags företagstestamente som innehåller viktiga praktiska uppgifter (nycklar, kontonummer osv.) och strategisk information (samarbete, tillväxtstrategi, överenskommelser osv.) om företaget som kan användas när företagaren plötsligt inte längre finns till (sjukdom, olycksfall, död). Ett sådant testamente underlättar efterträdarens arbete.

I Österrike kontaktas företagare som fyllt 50 år skriftligen av ordföranden i den aktuella delstatens handelskammare. I brevet uppmanas dem att förbereda företagets överlåtelse och att utnyttja de tjänster som organisationen och andra institutioner erbjuder (information, rådgivning, utbyte av erfarenheter). Idén är god, men tillämpas inte systematiskt i alla regionala handelskamrar.

⁹ Källa: MEDEF (Mouvement des Entreprises de France), ACFCI (Assemblée des Chambres Françaises de Commerce et Industrie) och CRA (Club des Cédants et Repreneurs d'Affaires): Handlingsplan 1999.

Problem: Företagare vill oftast inte tänka på att överlåta sitt företag. De har ett kort framtidsperspektiv, saknar planering och eget kapital och är inte intresserade av att öppna diskussionerna om dessa frågor. Det är först när överlåtelsen tas upp i massmedierna som många företagare börjar tycka att frågan har blivit aktuell.

Möjliga lösningar

- Främja breda kampanjer och evenemang för att öka företagarnas medvetenhet.
- Skapa standardverktyg som kan hjälpa företagare att analysera företagets situation och vidta lämpliga åtgärder.

5.1.2 Information

När företagarens medvetenhet väl har väckts bör han få en första orientering om vikten av att grundligt förbereda överlåtelse-/övertagandeprocessen. Därvid bör han få en översikt över vilka typer av tjänster som står till buds och vem man skall vända sig till. Den typen av informationsmöten anordnas vanligtvis av större banker och revisionsbyråer för att förbättra förutsättningarna för företagsöverlåtelser.

I Tyskland inrättade Erfurts handels- och industrikammare (Industrie- und Handelskammer, IHK) ett s.k. *"one-stop-shop"* för näringsidkare som vill överlåta sitt företag (se fall nr 7 i avsnittet om god praxis).

Initiativet *"nexus"* om företagsöverlåtelser är ett projekt som drivs av det tyska federala ministeriet för ekonomi och teknologi i samarbete med flera organisationer och banker. Det är frågan om en åtgärdsplattform som skapats för att sammanföra alla parter som berörs av företagsöverlåtelser (se fall nr 8 i avsnittet om god praxis).

I Italien ger utbildningsorganisationen inom Milans handelskammare, *Formaper*, systematiskt information till unga företagare och nyföretagare om möjligheterna att ta över en befintlig företagsverksamhet och inte enbart om att starta en ny. *Transfbiz* (online informationsbrev om företagsöverlåtelser) är ett nyhetsbrev med information om företagsöverlåtelser i Europa och världen som skickas varannan månad till institutioner, företagsledare, konsulter, mellanhänder och företagare (se fall nr 9 och 10 i avsnittet om god praxis).

För att motverka en splittring av stödet vid företagsöverlåtelser har det nederländska rådet för eget företagande (RZO) i samarbete med två partners utvecklat en stödstruktur för övertagande av familjeföretag (se fall nr 11 i avsnittet om god praxis).

Problem: Trots de många initiativ som tas av olika organisationer för att höja kunskapen om företagsöverlåtelser är tillvägagångssättet inte tillräckligt väl strukturerat. Genom att förbättra samordningen mellan de olika stödorganisationerna skulle man kunna nå ut till fler företagare i tid.

Möjliga lösningar

- Främja försöksverksamhet (däribland användning av nya kommunikationsmedel) när det gäller rådgivning och information till företag för att se till att överlåtelseprocessen förbereds effektivt och i god tid.
- Stärka kopplingen mellan rådgivning och information med större fokusering på öppet stöd i stället för på individuella åtgärder.
- Uppmuntra samarbetet mellan olika (direkt inblandade och andra) organisationer för att undvika att insatserna splittras och för att målgruppen skall få ett starkare stöd redan på ett tidigt stadium.

5.1.3 Utbildning

Utbildning är viktigt för att öka näringsidkarnas kunskaper om företagsöverlåtelser och deras beredskap att genomföra dessa. Särskilda kurser i företagsöverlåtelser som riktar sig till såväl överlåtaren som efterträdaren kommer att ge näringsidkarna de kunskaper och verktyg som krävs för att genomföra överlåtelseprocessen. De allra flesta små och medelstora företag leds av ägaren. Den traditionella företagsekonomiska utbildning som ges vid universiteten och andra utbildningsinstitutioner är inriktad på medelstora och stora företag liksom större delen av facklitteraturen för företagsledare. Det finns ett behov av alternativ eller kompletterande utbildning och litteratur för företagsledare som äger små och medelstora företag jämfört med anställda företagsledare.

Genom att ta med ett kurspaket om företagsöverlåtelser i det ordinarie utbildningsprogrammet för företagare skulle man kunna öka medvetenheten och ge en grundläggande orientering om denna särskilda fas i ett företags livscykel. Samtidigt skulle man också kunna ge presumtiva unga företagare information om möjligheterna att starta eget genom att köpa ett befintligt företag som ägaren vill överlåta. Företagarens arvingar har inte alltid den nödvändiga affärskompetensen för att säkerställa företagets kontinuitet. Särskilda kurser för att öka affärskompetensen hos dessa personer skulle därför också kunna vara ett viktigt inslag i ett kurspaket för företagsöverlåtelser.

Arvingar som eventuellt kommer att ta över företaget bör också uppmuntras till att arbeta några år i ett annat företag (och inte enbart i deras "eget" familjeföretag). Detta bör vara ett av inslagen i ett praktiktjänstprogram för kompetensutveckling (och därmed undvika "operativ blindhet").

I Spanien har högskolan för industriell organisation (*Escuela de Organización Industria EOI*) anordnat ett högre utbildningsprogram för konsolidering av familjeföretag som riktar sig till personer som överlåter eller eventuellt vill överta ett familjeföretag (se fall nr 12 i avsnittet om god praxis).

Kit.brunello är ett verktyg för självanalys och kontroll av små och medelstora företag i Italien som är särskilt inriktat på överlåtelse av (familje)företag. *Laboratorium* för företagsöverlåtelser är ett strukturerat förfarande bestående av standardiserade och upprepningsbara delåtgärder. Syftet är att göra lägesanalyser för överlåtelser av enskilda företag och för

företagsöverlåtelse i särskilda regioner (se fall nr 13 och 14 i avsnittet om god praxis).

I Finland erbjuder TE-centrerna en konsulttjänst ”lämna över kommandot” för att hjälpa förvalta överlåtelsen av ett företag till nästa generation. Institutet för småföretag har även utvecklat ett program för överlåtelse och utveckling av små och medelstora företag (se fall nr 15 och 16 i avsnittet om god praxis).

5.1.4 Vägledning och rådgivning

Härmed avses bl.a. specialstöd för i regel ganska komplexa problem som arvsrätt, beskattning, åtgärder för att förbereda företaget till försäljning, beräkning av försäljningspriset osv. Det kan även handla om stödtjänster till familjen under överlåtelseprocessen. Den typen av rådgivning tillhandahålls i allmänhet av företagskonsulter, skatterevisorer, jurister, revisorer, banker och notarius publicus tillhandahåller i regel den typen av råd.

I Frankrike är *CRA* (sammanslutning av företagsöverlåtare och –övertagare) en nationell och frivillig sammanslutning av före detta företagsledare. Organisationens syfte är att underlätta företagsöverlåtelse genom att knyta kontakter mellan näringsidkare och tillhandahålla information och stöd (se fall nr 17 i avsnittet om god praxis).

I Nederländerna är Stiftelsen *Ondernemersklankbord* en organisation bestående av drygt 200 pensionerade företagare, chefer med erfarenhet av eget företagande och experter som tillhandahåller stöd på frivilliga grunder. Ett viktigt inslag i stödfunktionen är att hjälpa till med att förbereda en företagsöverlåtelse (se fall nr 18 i avsnittet om god praxis)

Team Beratung är ett program som utvecklats av de österrikiska handelskamrarna i distrikten Wien och Niederösterreich. Programmet ger näringsidkare möjlighet att träffa experter i arbets- och socialrätt för att diskutera det lämpligaste sättet att överlåta sitt företag (se fall nr 19 i avsnittet om god praxis)

Sammanslutningen av finländska lokala och regionala myndigheter driver ett projekt som kallas *Enterprise Godfather*. De erbjuder små och medelstora företag experthjälp och anordnar seminarier om olika frågor kring företagsöverlåtelse (se fall nr 20 i avsnittet om god praxis).

5.2 Marknaden för företagsöverlåtelse

Allt fler företag avyttras till tredje man. Det är således mycket viktigt att göra det lättare för säljare och köpare att mötas. Marknaden för försäljning och köp av småföretag är dock (ibland avsiktligt) inte öppen. Det finns många potentiella köpare och säljare i pärmar hos enskilda revisorer, banker och konsulter. Det gäller emellertid ofta ärenden med begränsad räckvidd, vilket minskar chansen att lämpliga kontakter kan knytas och att utbud och efterfrågan möts.

De länder som anges i tabell 2 har större databaser över köpare och säljare (se fall nr 21-29 i avsnittet om god praxis). Det var främst offentliga institutioner som tog initiativet till att upprätta och finansiera dessa

värddatabaser. Institutionerna arbetar på nationell nivå och ingår ofta ett samarbete med privata företag som banker, konsulter och revisionsbyråer. Genom att enskilda mindre databaser från privata organisationer kombineras i en värddatabas ökar man möjligheten till kontakter mellan de som vill köpa och sälja företag.

Problem: Många små och medelstora företag arbetar i en affärsmiljö som är långtifrån öppen, särskilt när det gäller att finna potentiella köpare, säljare och efterträdare. Det är därför inte särskilt lätt att sammanföra utbud och efterfrågan. Ju färre kontaktmöjligheter är, desto mindre är antalet kandidater. Kravet på konfidentiell behandling försvårar det hela ännu mer.

Möjliga lösningar

- Bygga ut ”företagsbörsen” med hjälp av databaser över potentiella köpare och säljare.
- Undersöka vilka kontaktsystem som har utvecklats i de olika länderna och hur dessa fungerar. På grundval av relevanta resultatkriterier främja liknande initiativ i andra medlemsstater. Upprätta gemenskapsövergripande länkar mellan nationella initiativ för att även underlätta överlåtelser över nationsgränserna.

Tabell 2: Värddatabaser över köpare och säljare av företag i medlemsstaterna

Land	Beteckning och webbplats	Offentligt eller privat initiativ	Samarbete med andra
Danmark	ticmarked.dk www.ticmarked.dk	Offentligt (TIC) ¹⁰	Ja, öppet system
Tyskland	Change / Chance www.change-online.de	Offentligt (DIHK, ZDH, DtA)	Endast medlemmar.
Frankrike	B.N.O.A. - Bourse Nationale d'Opportunités Artisanales www.bnoa.net	Offentligt (A.P.C.M.)	Öppet system
Italien	GenerAzionImpresa www.generazionimpresa.com	Offentligt (Bolognas handelskammare)	Kommer att sammankopplas med det nationella och internationella nätet av italienska och utländska handelskamrar ¹¹
Luxemburg	Enterprise exchange www.chambre-des-metiers.lu Enterprise exchange www.cc.lu	Offentligt (handelskamrar och hantverksföreningar)	Särskilda databaser för hantverksföretag och andra små och medelstora företag
Nederländerna	Ondernemingsbeurs www.kvk.nl	Offentligt (Föreningen av handelskamrar)	Ja, öppet system ¹²
Österrike	Nachfolgeboerse www.nachfolgeboerse.at	Offentligt (Wirtschaftskammer)	Öppet system
Finland	Company Market Service www.yrittajat.fi	Privat (Finländska företagsföreningen)	Säljare måste vara medlem, köpare kan vara vem som helst

5.3 Finansiering

Företag som tas över är i allmänhet större vid tidpunkten för överlåtelsen än vad nya företag är vid tidpunkten för bildningen. Därför krävs ofta mer kapital för att köpa ett befintligt företag än för att bilda ett nytt. Subventionerade lån (förmånlig ränta), garantier och olika former av bolagskapital som gäller under begränsad tid skulle kunna bidra till att lösa problemet och skapa bättre förutsättningar för att ta över ett företag samt fler potentiella övertagare. Den sortens finansieringsstöd skulle kunna förbindas med villkoret att det först skall undersökas om företaget verkligen lämpar sig för ett övertagande, vilket skulle ge finansieringsinstitutionen en extra säkerhet, men också övertagaren.

I Belgien inrättades 1998 ett speciellt lånesystem för att underlätta företagsöverlåtelser. Lånen finansieras av en offentlig institution (Fonds de Participation/Participatiefonds) (se fall nr 30 i avsnittet om god praxis).

I Danmark infördes år 2000 ett lånegarantisystem (VækstKaution). Systemets syfte och huvudsakliga inriktning är att hjälpa små och medelstora företag genom att finansiera deras tillväxtpotential. Systemet ger

¹⁰ Numera en oberoende privat organisation.

¹¹ Ett antal regionala handelskamrar i Italien har i två år bedrivit en försöksverksamhet med en nationell och internationell marknadsplats.

¹² Nära samarbete med privata organisationer.

stöd till företagsöverlåtelser genom att utfärda garantier för banklån som tagits upp att finansiera goodwill (se fall nr 31 i avsnittet om god praxis).

Programmet Eden (Incitament till ny företagsutveckling) är ett initiativ av den franska regeringen för att stödja nyetablering och företagsöverlåtelser till anställda (se fall nr 32 i avsnittet om god praxis).

I Luxemburg infördes 2002 ett garantifritt startlån (Prêt de démarrage). Syftet är att hjälpa företagare som saknar eget kapital att finansiera en nyetablering eller ett övertagande. Denna lånemöjlighet har tillkommit på initiativ av Société Nationale de Crédit et d'Investissement. Minimibeloppet är 10 000 euro och lånetiden är 10 år (se fall nr 33 i avsnittet om god praxis).

I Finland har Finnvera Oy utvecklat ett ”företagarlån” för att finansiera inbetalt kapital eller kapitaltillskott i ett aktiebolag, ett handelsbolag eller ett kommanditbolag eller köp av andelar eller aktieposter (se fall nr 34 i avsnittet om god praxis).

5.4 Ytterligare förslag

5.4.1 *One-stop-shops för företagsöverlåtelser (Centrala kontaktpunkter för alla frågor som har med företagsöverlåtelser att göra)*

Problem: Den typen av kontaktpunkter finns redan i flera medlemsstater. När det gäller nyetablering t.ex. vet man i regel i många länder var man kan vända sig för att få information och råd. Om målgruppen för företagsöverlåtelser också får klart för sig var inkörsporten till stödstrukturen är kan risken för överlappning av stöd reduceras till ett minimum och splittring undvikas.

Grundläggande uppgifter, statistik och forskningsresultat om företagsöverlåtelser är begränsade, splittrade och svåra att jämföra. Det är värdefullt för beslutsfattare, men även för rådgivare, finansieringsorgan och berörda näringsidkare att kunna inhämta större kunskaper om företagsöverlåtelser och deras ekonomiska konsekvenser, processer och resultat.

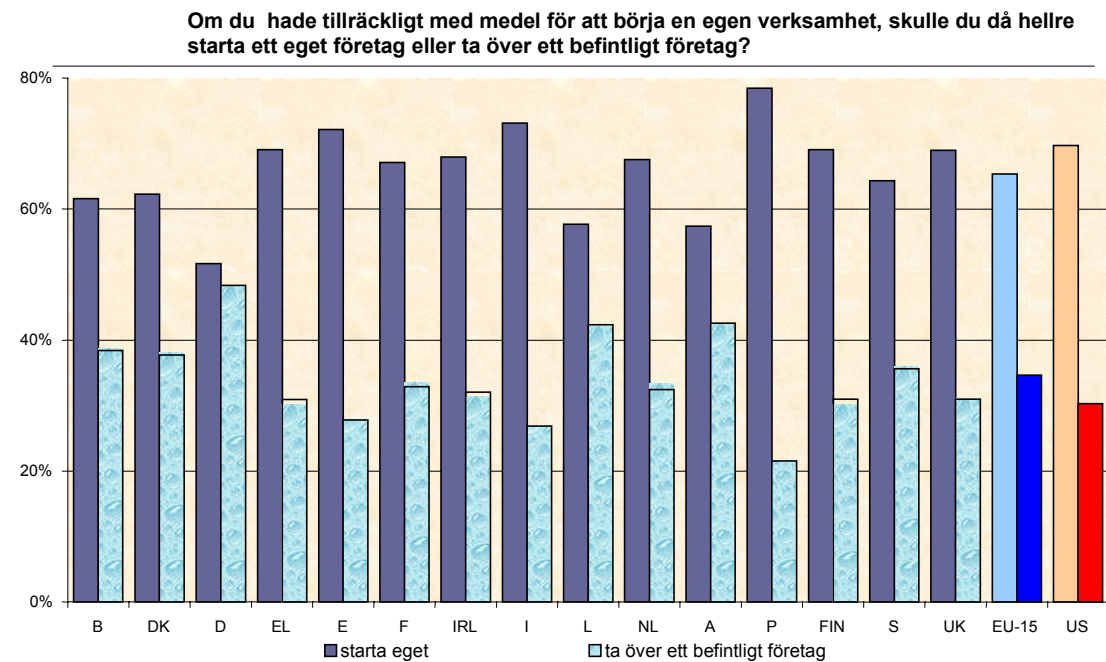
Möjlig lösning: För att komma till rätta med avsaknaden och splittringen av uppgifter, forskning, information och rekommendationer om företagsöverlåtelser bör man främja inrättandet av företagsöverlåtelsecentra på nationell nivå. Dessa centra bör i största möjliga utsträckning verka inom ramen för befintliga stödstrukturer.

5.4.2 *Nyetablering jämfört med övertagande*

Med hänsyn till det stora antalet företagsöverlåtelser som kan förväntas i en nära framtid är det oroväckande att enligt Eurobarometerenkät¹³ de flesta människor klart föredrar att starta eget (65 % i Europa och 70 % i Förenta staterna) framför att ta över ett befintligt företag (35 % i Europa och 30 % i Förenta staterna). Om trenden håller i sig kan det bli svårt att finna övertagare till de företag som måste överlåtas.

¹³ Flash Eurobarometer nr 107 “Entrepreneurship”, 14-20.9.2001.

Diagram 1: Valet mellan att starta ett nytt företag eller att ta över ett befintligt

Källa: Flash Eurobarometer 107 - svar vet ej eller uteblivna svar är ej medtagna i beräkningarna

Problem: Man har ägnat stor uppmärksamhet åt att underlätta nyetableringar i hopp om att skapa mer sysselsättning. Idag är forskning och politik vad gäller nyetableringar väl förankrade i de flesta europeiska länder, vilket däremot inte är fallet för företagsöverlåtelser. Att uppmuntra nyetableringar är onekligen ett viktigt inslag i åtgärderna för att främja entreprenörskap, men man får ändå inte glömma bort att man genom att ta över ett befintligt företag i genomsnitt bibehåller fem arbetstillfällen, medan en nyetablering i genomsnitt endast ger upphov till två nya arbetstillfällen.

Möjlig lösning: Beslutsfattare och forskare bör ägna mer uppmärksamhet åt att optimera processen för företagsöverlåtelser. Man bör vara införstådd med att företag som har lyckats överleva de första fem strategiskt viktiga åren och som har drivits vidare till det stadiet att de måste överlåtas till nästa generation förtjänar att få stöd.

5.5 Indikatorer

Expertgruppen har övervägt att föreslå ett antal indikatorer för att få ett mått på de stödåtgärder som tillhandahålls, men har kommit fram till att dessa omöjligen kan mätas i kvantitativa termer. En eventuell indikator för t.ex. ”tillgången på marknadsplatser” kan endast visa antalet marknadsplatser, men att det finns många databaser betyder inte nödvändigtvis att stödåtgärden har varit framgångsrik. Det kan t.o.m. hända att det finns för många marknadsplatser i vissa länder, vilket kan vara en bidragande orsak till bristen på samordning när det gäller stödåtgärder.

6. NULÄGESANALYS

6.1 Åtgärder på lagstiftnings- och skatteområdet

I tabell 3 ges en översikt över de nya bestämmelser som införts i de olika medlemsstaterna efter kommissionens meddelande från 1998 med uppgift om bestämmelsernas innebörd och antal. En mer detaljerad beskrivning av bestämmelserna ges i kapitel 3 och 4 samt i de jämförande tabellerna i bilaga 2.

I tabell 4 ges en helhetsbild över genomförandet av 1994 års rekommendation, inbegripet åtgärder som redan vidtagits före perioden för denna genomgång.

Samtliga medlemsstater har vidtagit någon form av åtgärder till följd av kommissionens rekommendation från 1994. Hela tretton medlemsstater har infört särskilda bestämmelser om arv- och gåvoskatt vid företagsöverlåtelser och tio medlemsstater har vidtagit åtgärder för att underlätta överlåtelser till tredje man. Åtta medlemsstater beviljar skattelättnader vid återinvestering av reavinsten i andra små och medelstora företag.

På ungefär hälften av de potentiella åtgärdsområdena har inga åtgärder vidtagits alls. När det gäller lagstiftningsåtgärder har endast fem medlemsstater infört kontinuitetsprincipen för handelsbolag i sin lagstiftning och endast tre medlemsstater kräver inte att arvingarnas beslut skall vara enhälliga. När det gäller skatteåtgärder finns det endast två medlemsstater som tar hänsyn till att företagets värde förändras under några månader efter ägarens frånfälle och som accepterar att den skattemässiga värderingen senareläggs. Endast fyra medlemsstater tillåter att betalningen av reavinstskatten vid företagsöverlåtelser sker i omgångar.

De områden på vilka mer än två tredjedelar av medlemsstater **inte** har vidtagit några åtgärder är följande:

- Inget krav på enhällighet bland arvingar.
- Skattemässig värdering av företaget kan skjutas upp en viss tid efter ägarens död.
- Reavinstskatten vid företagsöverlåtelser kan betalas in i omgångar.
- Befrielse från stämpel- och registreringsavgifter när anställda tar över företaget.
- Särskilda bestämmelser vid företagets överlåtelse till ett bolag eller kooperativ som bildats av anställda.

Generellt sett har medlemsstaterna genomfört fler lagstiftningsåtgärder än skatteåtgärder. En uppenbar förklaring är att medlemsstaterna är mindre benägna att ändra skattebestämmelserna, eftersom detta innebär minskade skatteintäkter. När det gäller lagstiftningsåtgärder kan konstateras att många lagförslag tillämpas i praktiken, utan att formellt ha införts i lagstiftningen.

Det bör påpekas att de lagstiftnings- och skatteåtgärder som har rekommenderats inte alla har lika stor betydelse för företagsöverlåtelser. Enligt expertgruppen är de fem viktigaste rekommendationerna följande¹⁴:

- Åtgärder som underlättar överlåtelse till tredje man.
- Särskilda åtgärder som underlättar överlåtelse till personal.
- Särskilda arvs- och gåvoskattebestämmelser vid företagsöverlåtelser.
- Skattelättnader när ägaren drar sig tillbaka i förtid.
- Skattelättnader för reavinst som återinvesteras i andra små och medelstora företag.

¹⁴ Dessa rekommendationer har inte rangordnats efter betydelse.

TABELL 3: GENOMFÖRANDE AV KOMMISSIONENS REKOMMENDATION OM ÖVERLÅTELSE AV SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

(SVARTA RUTOR INNEBÄR ATT FRAMSTEG HAR GJORTS SEDAN 1998)¹⁵

ÅTGÄRD	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Minimiantalet grundare för aktiebolag reduceras till en															
Tillsynsnämnd krävs ej															
Administrativa förenklingar när små och medelstora företag bildas i form av publika aktiebolag															
Möjligheten att ändra bolagsform har införts i lagstiftningen															
Principen om kontinuiteten av personbolag har fastställts i lagstiftningen															
Delägaravtal har företräde framför testamentet															
Inga krav på att arvingarnas beslut skall vara enhälliga															
Företagets samtliga tillgångar kan överlåtas															
Överlåtelse mellan makar tillåten															
Skattelättnader vid överlåtelse mellan makar															
Den skattemässiga värderingen av företaget bör ske en viss tid efter ägarens död															
Skatten på realisationsvinsten får betalas i flera delbetalningar															
Sänkta högsta arvskattesatser															
Särskilda bestämmelser om arv- och gåvoskatt vid företagsöverlåtelser															
Räntefria delbetalningar av arv- och gåvoskatt															
Åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till tredje man															
Skattelättnader vid återinvestering av reavinst i andra små eller medelstora företag															
Skattelättnader vid tidig pensionering															
Särskilda åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till anställda															
Befrielse från stämpel- och registreringsavgifter när anställda tar över företaget															
Särskilda bestämmelser vid överlåtelse till ett bolag eller kooperativ som bildats av anställda															
SUMMA (21)	5	7	3	1	6	3	1	5	2	13	2	5	1	2	3

¹⁵ Det bör påpekas att alla rekommendationer inte är likvärdiga.

**TABELL 4: GENOMFÖRANDE AV KOMMISSIONENS REKOMMENDATION OM ÖVERLÅTELSE AV SMÅ OCH MEDELSSTORA FÖRETAG
ALLMÄNT ÖVERSIKT¹⁶**

	B	DK	D	EL	E	F	IRL	I	L	NL	A	P	FIN	S	UK
Minimiantalet grundare för aktiebolag reduceras till en															
Tillsynsmyndighet krävs ej															
Administrativa förenklingar när små och medelstora företag bildas i form av publika aktiebolag															
Möjligheten att ändra bolagsform har införts i lagstiftningen															
Principen om kontinuiteten av personbolag har fastställts i lagstiftningen															
Delägaravtal har företräde framför testamentet															
Inga krav på att arvingarnas beslut skall vara enhälliga															
Företagets samtliga tillgångar kan överlåtas															
Överlåtelse mellan makar tillåten															
Skattelättnader vid överlåtelse mellan makar						+									
Den skattemässiga värderingen av företaget bör ske en viss tid efter ägarens död															
Skatten på realisationsvinsten får betalas i flera delbetalningar															-
Sänkta högsta arvskattesatser															
Särskilda bestämmelser om arv- och gåvoskatt vid företagsöverlåtelser	+				+	+		+					+	+	+
Räntefria delbetalningar av arv- och gåvoskatt															
Åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till tredje man			+								+				
Skattelättnader vid återinvestering av reavinst i andra små eller medelstora företag															
Skattelättnader vid tidig pensionering			+							--					--
Särskilda åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser till anställda															
Befrielse från stämpel- och registreringsavgifter när anställda tar över företaget															
Särskilda bestämmelser vid överlåtelse till ett bolag eller kooperativ som bildats av anställda															
SUMMA (21)	11	12	14	2	10	9	8	8	5	16	5	9	8	6	12

Förklaring

	Åtgärd som redan fanns 1998
+	Åtgärd som fanns 1998, men som förbättrats eller kompletterats
-	Åtgärd som fanns 1998, men som har försvagats eller är på väg att avvecklas (- -)
	Ny åtgärd som införts sedan 1998
	Åtgärd som tillämpas, men som inte har införts i lagstiftningen, delåtgärd
	Inga åtgärder tillgängliga

¹⁶ Det bör påpekas att alla rekommendationer inte är likvärdiga.

6.2 Stödåtgärder

I tabell 5 ges en översikt av de viktigaste stödåtgärder som identifierats av expertgruppen. Dessa åtgärder har införts i databasen över stödåtgärder (www.europa.eu.int/comm/enterprise/smie).

TABELL 5: STÖDÅTGÄRDER FÖR FÖRETAGSÖVERLÅTELSE

TYP AV ÅTGÄRD	B	DK	D	EL	E	F	I	L	NL	A	P	FIN	SUMMA
Mottagning, hjälpmedel, grundläggande information, hänvisning										3			3
Professionella informationstjänster		1	2			1	1	2	3	2		1	13
Rådgivning och direkt stöd			1			1			1	5		1	9
Särskild utbildning för små och medelstora företag		1			1		4		3			3	12
Finansiering	1	1	7			1		1		2		3	16
SUMMA	1	3	10		1	3	5	3	7	12		8	53

6.3 Situationen per land

Rent allmänt har det inte gjorts några utvärderingar av de åtgärder som vidtagits av medlemsstaterna. Det är därför svårt att bedöma vilken effekt de olika åtgärderna har haft. I följande avsnitt görs ett försök till utvärdering av situationen i varje land utifrån de synpunkter som har kommit fram under expertgruppens möten.

I **Belgien** infördes den 1 november 1998 ett system med aktieintyg (lag av den 14 juli 1998). Systemet innebär att rösträtten skiljs från rätten till utdelning.

De skatteåtgärder som har införts för att främja företagsöverlåtelser består bl.a. i. lägre skattesatser vid fastighetstaxering och lagfart (när det gäller gåva). Regionerna bestämmer storleken på fastighetsskattesatsen och villkoren för att den skall gälla. Vid överlåtelse genom gåva gäller också en förmånligare sats om vissa villkor uppfylls. (Gåvor regleras fortfarande av federal lagstiftning). Enligt belgisk lag utgår ingen reavinstskatt på intäkter som erhållits vid en företagsöverlåtelse om de återinvesteras i andra små eller medelstora företag.

Lagen om företagskapital och -vinster (arbetstagares ekonomiska delaktighet) offentliggjordes den 9 juni 2001 i belgiska statens officiella tidning. Flera tillämpningsförfordningar har trätt i kraft. Lagen gäller enbart företag, sammanslutningar och institutioner som betalar bolagsskatt enligt avdelning III, kapitel I i skattelagen eller är skattepliktiga som icke bosatta skattesubjekt enligt artikel 227.2 i inkomstskattelagen. Företag som vill delta i systemet måste vara börsnoterade. Lagen föreskriver en särskild form av ekonomisk delaktighet för små och medelstora företag (den s.k. investeringssparplanen).

Vid företagsöverlåtelser tillhandahåller Fonds de Participation/Participatiefonds lån för att säkerställa fortbeståndet av ekonomiskt sunda företag när äganderätten (eller åtminstone en aktiemajoritet) övergår i andra händer.

Två punkter som står på den belgiska regeringens prioriteringslista för små och medelstora företag i perioden 2002-2003 är minskade administrativa krav och en bolagsskattereform.

I **Danmark** utsåg regeringen i januari 1998 en kommitté som fick i uppdrag att utvärdera och rekommendera åtgärder som skall vidtas med avseende på företagsöverlåtelser. Kommittén avslutade sitt arbete i slutet av 1999, men gjorde endast ett fåtal rekommendationer om stödåtgärder. Det finns för närvarande ingen offentlig myndighet som har totalansvaret för att strukturera och organisera nuvarande och framtida åtgärder och insatser i Danmark när det gäller företagsöverlåtelser. Revisionsbyråer och ett antal större advokatkontor och konsultföretag svarar för den största delen av stödet. Banker är idag inte särskilt aktiva på detta område, men däremot arbetar flera arbetsgivarorganisationer med dessa frågor. Offentliga åtgärder vidtas mestadels genom TIC, en offentlig stödorganisation för små och medelstora företag som finansieras av staten och regionala myndigheter. Endast TIC och vissa arbetsgivarorganisationer erbjuder kostnadsfritt stöd till små och medelstora företag. Alla andra organ betraktar företagsöverlåtelser som en intressant affärsmöjlighet.

I **Tyskland** har initiativen för stöd till företagsöverlåtelser hittills inte varit samordnade. Åtgärder har vidtagits av enskilda delstater, banker och handelskamrar, men utan samordning och oberoende av varandra. Däri kommer nu en ändring tack vare den landsomfattande informationskampanjen ”*Nexxt*”, som inleddes i slutet av 2000. Att samtliga aktörer på detta område deltar i en gemensam kampanj betyder att alla nu kommer att dra åt samma håll. Detta kan bara jämna vägen för företagsöverlåtelser.

Den pågående *skattereformen* i Tyskland kommer att leda till sänkt reavinstskatt från och med år 2002. Många företagare antas nu vänta med att överlåta sin verksamhet. Man kan därför förvänta sig en våg av affärsöverlåtelser under 2002. Att det dröjer innan skattesänkningen träder i kraft har för närvarande en dämpande effekt på antalet företagsöverlåtelser i Tyskland, men själva skattesänkningen förväntas i princip få en positiv effekt.

Man bör inrätta fler s.k. *one-stop-shops* i Tyskland för företagare som överväger att sälja sitt företag. Det tillhör idag undantagen, som i fallet med Erfurts industri- och handelskammare, att det finns en central kontaktpunkt där intresserade köpare och säljare kan träffa jurister, skatterådgivare, företrädare för utvecklingsbanker och myndigheter för att få all nödvändig information om företagsöverlåtelser. Denna typ av one-stop-shops bör få efterföljare på andra ställen i Tyskland och Europa.

Skattevillkoren för små och medelstora företag och för företagsöverlåtelser borde kunna förbättras. När det gäller skatteförmåner tas inte tillräckligt

stort hänsyn i tysk skattelagstiftning till de små och medelstora företagens belägenhet. Tjänstesektorn investerar inte lika mycket i maskiner och utrustning som tillverkningsindustrin och har därför relativt sett ingen större nytta av dessa möjligheter att sänka skatten. Än så länge har inga tillräckligt långtgående skatteåtgärder vidtagits för att kompensera sektorn för denna ogynnsamma behandling.

Beredvilligheten att överlåta ett företag är direkt relaterad till hur stor företagarandan är i samhället. Ju större den enskilde medborgarens förståelse och positiva inställning till entreprenörskap är, desto gynnsammare är förhållandena för överlåtelser av små och medelstora företag. Inställningen till entreprenörskap kan främst förbättras genom *utbildning*. Fler åtgärder bör vidtas för att förbättra denna attityd i skolorna.

I **Grekland** reagerade ministeriet för utveckling på kommissionens rekommendation genom att inrätta en kommitté bestående av företrädare för flera ministerier samt representanter för Athens handels- och industrikammare, Athens kammare för små och medelstora företag, EOMMEX och den allmänna sammanslutningen av små och medelstora företag för att analysera nuläget och lägga fram nya åtgärdsförslag.

Den enda åtgärd som hittills har antagits är skattebefrielse vid överlåtelse av ett småföretag (enskild firma, handels- eller kommanditibolag) till maken (maken) eller barnen på grund av ägarens pensionering. Denna åtgärd trädde i kraft den 1 januari 2001.

Inom ramen för en åtgärd för att främja nyetablering av små och medelstora företag som medfinansieras av strukturfonderna (perioden 1995-2000) har EOMMEX skapat möjligheten att få bidrag för att finansiera överlåtelsen av ett företag till barnen och i synnerhet för att bygga ut och modernisera företaget. Åtgärden har rönt föga framgång eftersom skattebefrielsen ännu inte hade trätt i kraft vid denna tidpunkt.

Athens handels- och industrikammare har anordnat en konferens för att informera intresserade näringsidkare om vikten av att förbereda sig på en affärsöverlåtelse och om vilka skatteregler och lagstiftningsbestämmelser som därvid gäller.

Kommittén har lösts upp och inga ytterligare framsteg har gjorts sedan dess.

I **Spanien** råder för närvarande skatteneutralitet vad gäller arv- och gåvoskatt vid överlåtelse av ett familjeföretag. Detta är resultatet av de viktiga bestämmelser om skattebefrielse som har antagits. Dessutom har beräkningsgrunden för bolagsskatt under senare år kommit betydligt närmare den bokföringsmässiga vinsten. I likhet med andra länder har skatten anpassats för att undvika dubbelbeskattning på grund av bolagsinkomstskatt och personinkomstskatt. De svårigheter som uppstår vid företagsöverlåtelser har därför oftast att göra med hur företaget skall förvaltas och inte med hur det skall beskattas.

Enligt tillgängliga uppgifter finns det idag mer än 2 400 000 familjeföretag i Spanien för vilka generationsskiftet kan få stor betydelse. Man har beräknat

att endast 40 % av dessa företag kommer att klara övergången från den första till den andra generationen och att endast 10-15 % kommer att klara övergången till den tredje generationen.

De bestämmelser som gäller vid arvskifte är de allmänna bestämmelserna i arvslagen, som dock inte är alltid är gemensamma för alla, eftersom det vid sidan om nationella bestämmelser ibland kan finnas specifika territoriella lagbestämmelser. Enligt dessa tillåts avtal om framtida arv som är förbjudna i den nationella lagen.

I den spanska aktiebolagslagen (*Ley de Sociedades Anónimas*) lagstadgas det om icke röstberättigade aktier, ett särdrag som tagits över från tysk lagstiftning. Detta innebär att den som inte vill eller kan delta i företagets förvaltning kan uteslutas från rösträtten, men fortfarande har rätt till utdelning. Systemet kan vara mycket användbart i familjeföretag. den typen av bestämmelser återfinns dock inte i lagen om bolag med begränsat ansvar (*Ley de Sociedades de Responsabilidad Limitada*), som är den mest spridda bolagsformen i Spanien.

Det saknas en rättslig ram för att utveckla instrument som t.ex. familjeavtal enligt anglosaxisk modell. För att kunna införa den typen av instrument måste civilrätten ändras och nya mekanismer för att reglera tvister införas.

För att utreda alla dessa frågor som har stor betydelse för familjeföretag bildades en arbetsgrupp med experter från ekonomiministeriet och justitieministeriet samt företrädare för den nationella lagrådskommittén. Arbetsgruppen sammanträdde för första gången i november 2001.

I **Frankrike** har initiativen på senare tid främst inriktats på att förbättra informationen om företagsöverlåtelser och på utbildning för att förbereda överlåtelseprocessen. Ett viktigt initiativ var de symposier som anordnats av ministeriet för små och medelstora företag, handel, hantverk och konsumentfrågor och som ledde till en vitbok om företagsöverlåtelser.

En av de åtgärder som aviserades av Frankrikes premiärminister år 2000 var att fler företagare som startar ett nytt företag eller tar över ett befintligt företag skulle få tillgång till kvalificerad experthjälp. Till följd av detta upprättades under ledning av det *nationella rådet för nyetablering av företag (CNCE)*¹⁷ en kvalitetsstadga för nätverk som stödjer presumtiva nyföretagare eller övertagare. De nätverk som undertecknar stadgan åtar sig att leverera högkvalitativa tjänster och att upprätthålla en viss kompetensnivå på sina konsulter (konsulterna måste följa vissa utbildningsprogram). CNCE svarar för att kontrollera att stadgan genomförs i enlighet med de åtaganden som gjorts gentemot potentiella entreprenörer.

I **Italien** kan den nya lagen från hösten 2001, varigenom arv- och gåvoskatt på företagsöverlåtelser avskaffades, vara ett viktigt första tecken på och ett viktigt första steg mot en ny medvetenhet på institutionell nivå om problemet med företagsöverlåtelser. Hittills har regeringen och de offentliga

¹⁷ Det nationella rådet för nyetableringar (CNCE) består av kvalificerade företrädare för den offentliga sektorn, regeringen, affärsverken och den privata sektorn och fastställer allmänna riktlinjer för nyetableringsinitiativ.

institutionerna alltid ansett att det var arbetslösheten som var det största problemet. Man har dock aldrig sett på problemet i form av förlorade arbetstillfällen, utan genomgående försökt skapa arbetstillfällen genom att främja nyetablering. I detta avseende har nu ett antal goda resultat uppnåtts även om man utifrån sett fortfarande kan säga att mycket har gjorts för att skapa nya jobb, men inte tillräckligt mycket för att bevara befintliga arbetstillfällen.

Eftersom det saknas en politisk ram för att stödja företagsöverlåtelser har nätverket av handelskamrar, i samarbete med ett antal universitetsinstitutioner, företagsföreningar, banker, en del av den ekonomiska pressen och några mindre konsultföretag, åtagit sig att erbjuda stöd vid företagsöverlåtelser.

Det finns idag ingen allmänt spridd och gemensam kultur i Italien när det gäller överlåtelse av företag. Det kan därför behövas bredare insatser som riktar sig till alla aktörer som direkt eller indirekt berörs av företagens kontinuitet (institutioner, privata företag, företagsföreningar, handelskamrar, arbetsmarknadens partner osv.). Expertgruppen rekommenderar därför att man skall försöka höja medvetenheten både genom kampanjer i massmedierna och genom direkt dialog med statliga institutioner.

I **Luxemburg** uppmärksammar man betydelsen av företagsöverlåtelser allt mer både i makro- och mikroekonomiska termer. Branschförbunden har i flera år erbjudit råd och vissa typer av tjänster på detta område. Banker, privata konsultföretag och revisionsbyråer börjar utveckla egna produkter och tjänster på området (skatter, finansiering, juridiska frågor, osv.). De flesta medier börjar bevaka företagsöverlåtelser och bidrar därmed till att öka allmänhetens medvetenhet på området. Den skattereformen som genomfördes i årsskiftet 2001/2002 har minskat skattetrycket både för fysiska personer och för företag, vilket gjort att företagsöverlåtelser har blivit mindre ”dyra”. Det offentliga finansiella stödet är dock fortfarande inriktat på nyetableringar. Man kan konstatera att vissa uppgifter som gäller företagsöverlåtelser saknas, vilket beror på det finns olika typer av företagsöverlåtelser och att uppgifterna om dessa är spridda på olika håll. Generellt sett är finansiering fortfarande det största problemet vid en nyetablering eller ett övertagande. När man analyserar orsakerna till att överlåtelser har misslyckats tycks känslomässiga, finansiella och juridiska aspekter dominera.

Även om rekommendationen har lett till en positiv utveckling i **Nederländerna** har situationen i vissa avseenden ändå försämrats något. På plussidan noteras att överlåtelser inom familjen eller till anställda numera kan ske utan skattekonsekvenser genom en s.k. tyst överlåtelse. Kravet att överlåtare och efterträdare skall ha arbetat tillsammans i minst tre år för att en tyst överlåtelse skall vara möjlig är dock mycket tungt. Därtill kommer att de särskilda inkomstskattesatser som gällde för företagsöverlåtelser fram till 2000 (45 % vid normala överlåtelser och 20 % vid överlåtelser på grund av dödsfall) upphörde att gälla från och med 2001. Det skatteavdrag som gällde vid överlåtelser efter en viss ålder kommer att gradvis avvecklas fram till 2005. Endast ett litet årligt avdrag kommer att behållas. Tillgångar (i pengar eller fast egendom) som överförs till ett företag som ägs av ens

partner eller barn under 18 år är inte enbart föremål för progressiv beskattning, men – till skillnad från tidigare – också realisationsvinstbeskattning.

Generellt sett visar beslutsfattare, serviceorganisationer, konsulter och finansiella institutioner ett större intresse för företagsöverlåtelser. Man borde dock sätta ny fart på områden som forskning, politiska åtgärder, medvetenhet och rådgivning. Genom att förbereda företagsöverlåtelser på ett bättre sätt och på ett tidigare stadium förbättras inte enbart företags fortlevnadschanser, utan stimuleras även företags tillväxt och vidareutveckling.

I **Österrike** har under de senaste tre åren och på olika nivåer ett betydande antal åtgärder genomförts för att underlätta överlåtelser (ökad medvetenhet hos företagare, skattelättnader, bankverksamhet, Internetkontakter, information, rådgivning osv.). Ett exempel på en sådan åtgärd är en speciell cd-romskiva om företagsöverlåtelser som vänder sig till både överlåtare och övertagare. Skivan publicerades i april 2002 av en större österrikisk bank och distribuerades i hela affärsvärlden. Den innehåller grundläggande information, verktyg och Internetlänkar till kompletterande information och rådgivning.

Den senaste skattereformen (2001) har dock haft en viss negativ inverkan på företagsöverlåtelser genom att beräkningsgrunden för arv- och gåvoskatt har höjts. Däremot antogs våren 2002 "Neugründungsförderungsgesetz", varigenom särskilda skattesänkningar nu även gäller vid företagsöverlåtelser (och inte enbart vid nyetableringar). Generellt sett går den allmänna utvecklingen mot en högre grad av medvetenhet och en beredvillighet att aktivt främja överlåtelser. På politisk nivå pågår inom justitieministeriet förberedelser för att införa en enklare form av aktiebolag som passar små och medelstora företag. Detta kommer också att underlätta överlåtelser av sådana företag. En annan bolagsform som lämpar sig för företagsöverlåtelser och som har fått allt större betydelse är stiftelsen. Det finns för närvarande 2 000 stiftelser i Österrike.

Frågan om företagsöverlåtelser och dess olika aspekter får allt större betydelse sidor i **Portugal**, vilket framgår av olika initiativ som vidtas av offentliga institutioner, företagssammanslutningar, banker och privata konsulter.

Under de senaste fyra åren har en rad olika skatteåtgärder, men också ett antal program bidragit till att lösa problemen kring företagsöverlåtelser.

Nätverket av centra för etableringsformaliteter (CFE) som skapades 1998 arbetar med att förenkla och renodla de administrativa förfarandena vid bolagsbildning och ändring av delägaravtal. Tack vare dessa centra kan alla formaliteter som krävs för att bilda ett bolag eller ändra ett delägaravtal genomföras på ett enda ställe, vilket innebär en stor förenkling och en betydande tidsvinst.

Programmen för främjande av entreprenörskap och finansiellt nyskapande har lett till ett ökat utnyttjande av riskkapital som såddkapital, startkapital

eller för att utvidga verksamheten, men också för att finansiera företagsledningens förvärv av det egna företaget eller av ett utomstående företag.

När det gäller överlåtelser genom arv är syftet med programmet "Generationsväxling" att ge stöd (genom information och rådgivning) vid arvskifte i små och medelstora familjeföretag. Programmet drivs av APEF (sammanslutningen av portugisiska familjeföretag), IAPMEI (Ekonomiministeriets institut för stöd till och investeringar i små och medelstora företag) och fler än 24 olika företagssammanslutningar.

Avslutningsvis kan sägas att även om offentliga och privata organ har visat ett större intresse för denna fråga så finns det fortfarande mycket att göra, inte minst när det gäller att fördjupa faktakunskaperna (t.ex. genom framtagning av specifika uppgifter) och att förbättra samordningen mellan flera berörda organisationer för att åstadkomma den varaktiga kraftansträngning som behövs för att lösa problemen kring företagsöverlåtelser.

I **Finland** har det varit svårt att genomföra åtgärder för skattebefrielse och skatteavdrag vid överlåtelser inom familjen, till anställda eller till tredje man. Skattens storlek beror i stor utsträckning på skillnaden mellan skattebasen och marknadsvärdet. De skattelättnader som beviljas enligt nuvarande bestämmelser (på grundval av företagets taxeringsvärde i stället för dess marknadsvärde) har förlorat en stor del av sin genomslagskraft, eftersom taxeringsvärdet har stigit kraftigt under de senaste åren och nu i regel ligger mycket nära marknadsvärdet. I den finländska skattepolitiken är huvudprincipen ofta skatteneutralitet, men de olika skattelättnaderna går inte alltid i den riktningen.

Även om antagandet av nya skatteregler eller lagbestämmelser har stött på svårigheter i Finland, har utvecklingen mot andra sätt att stödja företagsöverlåtelser hela tiden förstärkts. I början av 2000 startade ministeriet för handel och industri i enlighet med regeringsprogrammet ett projekt för entreprenörskap. Projektet löper till våren 2003 och har till syfte att främja stadig ekonomisk tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft genom att öka antalet nyetableringar och stärka utvecklingen och tillväxten av befintliga företag. Projektet inriktas på vissa stadier i ett företags livscykel. Åtgärderna koncentreras till de stadier som är allra viktigast för företagets framgång. Under projekttiden kommer drygt 100 åtgärder att genomföras, däribland åtgärder rörande företagsöverlåtelser.

Idag har många intressegrupper i Finland (som t.ex. sammanslutningar, konsulter, revisionsbyråer och skolor vid sidan om politiska organ som ministeriet för handel och industri) slagit upp ögonen för situationen på den finska marknaden för företagsöverlåtelser. De erbjuder många olika former av stöd för att öka medvetenheten och informera, som t.ex. seminarier om företagsöverlåtelser, i synnerhet inom familjen. Problemet är att stödet fortfarande är ganska splittrat och att näringsidkarna har svårt att hitta den information som de behöver.

Det går att få stöd, råd och finansiering vid företagsöverlåtelser, men det behöver göras mer, inte minst för att underlätta finansieringen av företagsöverlåtelser och minska skattetrycket på. Den typen av transaktioner. Det behövs mer rådgivning, utbildning och särskilda kurser i en nära framtid då många generationsväxlingar står att vänta.

7. FRAMTIDEN FÖR FÖRETAGSÖVERLÅTELSE

Tillgängliga forskningsresultat bekräftar att det finns ett positivt samband mellan lyckade företagsöverlåtelser och företagets storlek. Ju större företaget är desto större är chansen att överlåtelserna kommer att lyckas. Såsom redan nämnts är det lättare att lyckas med en överlåtelse om det finns "gynnsamma" bolagsformer för det. Generellt sett har företagsöverlåtelser mycket stor betydelse för hur företagsstrukturen utvecklas i ett land och för sysselsättningen, vilket erkänts både av kommissionen och av de nationella regeringarna. Ungefär en tredjedel av alla företag (siffran varierar mellan 25 % och 40 % från en medlemsstat till en annan) kommer någon gång under de närmaste tio åren att stå inför ett överlåtelseproblem. De flesta prognoser bekräftar att tendensen inte kommer att avta under de närmaste åren. Man tror snarare att siffran kommer att stiga av demografiska skäl och på grund av en ökad benägenhet hos näringsidkarna att dra sig tillbaka före uppnådd pensionsålder.

Även om det saknas regelbundet återkommande färsk uppgifter om företagsöverlåtelser eller utredningar som täcker samtliga medlemsstater, pekar forskningsresultaten på några viktiga tendenser som visar att företagsöverlåtelser håller på att ändra karaktär. Överlåtelser inom familjen blir allt färre. Tendensen visar att arvingar (söner, döttrar) är allt mindre benägna att överta familjeföretaget. Följaktligen ökar antalet överlåtelser till personer utanför familjen (anställda, det egna eller ett utomstående företags ledning, andra personer) eller andra företag (förvärv, fusioner). Avyttringar genom försäljning håller på att öka av samma anledning som överlåtelser genom arv eller gåva är på väg nedåt.

Köpintrösser kan grovt sett delas upp i de kategorier som visas i följande tabell. "Jobbköparen" t.ex. köper ett företag för att skaffa sig ett arbete. Den "finansiella köparen" har enbart ekonomiska motiv och är vanligtvis inte särskilt väl insatt i det köpta företaget. "Kapacitetsköparen" har kunskaper om företagets verksamhetsområde och vill växa genom att köpa marknadsandelar. Den "strategiska köparen" till slut ser köpet i ett mera långsiktigt perspektiv och har taktiska eller strategiska intentioner. Företagets värde varierar också beroende på köparens avsikter och vinstmöjligheter¹⁸.

Tabell 6: Typ av köpare

	Jobbköpare	Finansiell köpare	Kapacitetsköpare	Strategisk köpare
Syfte	Skaffa sig ett eget arbete	Maximera vinsten på sin investering	Fusion och integrering	Skaffa sig en särskild ställning på marknaden
Värde för köparen	Lön	Löpande avkastning på investering	Löpande avkastning på investering + sammanslagningens fördelar	Strategiskt intresse för framtida vinster

¹⁸ Efter Bedrijfsoverdracht en –overname, van Engelenburg et al, 1998

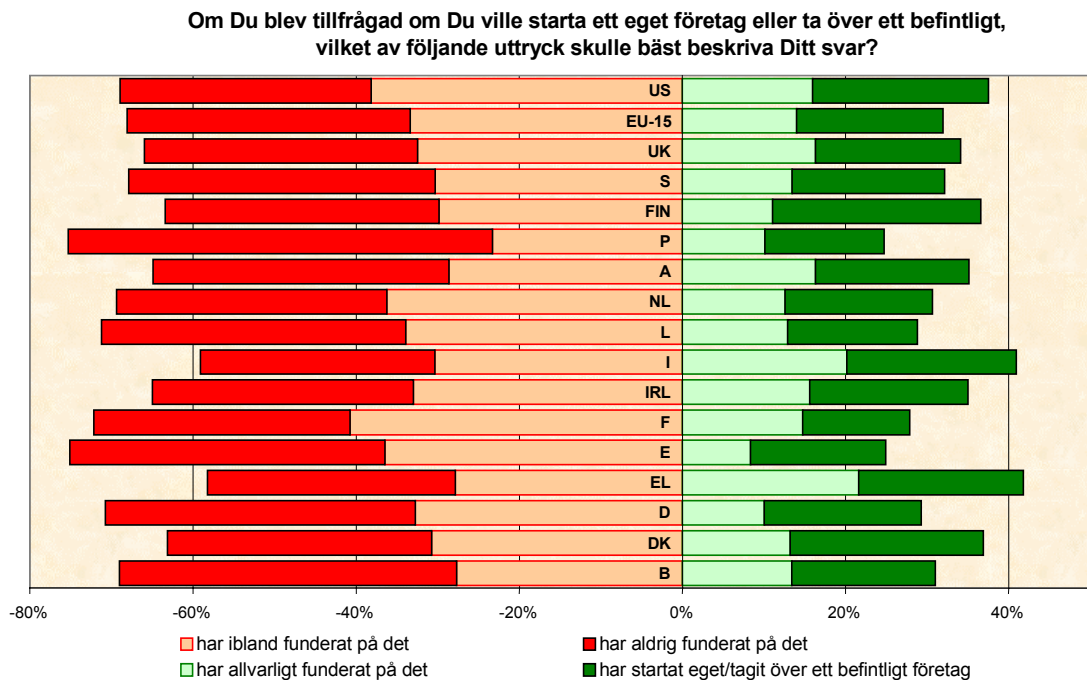
Det bör dessutom påpekas att det finns företag som inte kan överlåtas av olika skäl, som t.ex. bristfällig lönsamhet eller otillräckligt eget kapital. I vissa fall föredrar ägarna att lägga ned företaget i stället för att försöka överlåta det. Det bör dock understrykas att en stor procentandel överlåtelser sker utan större svårigheter. Å andra sidan kan det faktum att *vissa* företag inte överlåts vara ett uttryck för en nödvändig strukturförändring i det ekonomiska livet.

En annan viktig tendens är det ökande antalet överlåtelser av personliga skäl, som således inträffar innan företagaren har uppnått den lagstadgade pensionsåldern. Att ett företag är intressant att ta över av strategiska skäl eller på grund av vinstpotentialen har blivit en viktig förutsättning för att en överlåtelse skall lyckas. Detta innebär att näringsidkaren måste ha en mer professionell och mindre känslomässig inställning till sitt eget företag. Det är särskilt mindre företag (i medelstora och större företag uppfylls detta behov redan i stor utsträckning) som behöver bättre dokumentation och strategisk positionering (affärsplaner, marknadsplaner, bedömningsunderlag och regelbundna utvärderingar) för att öka företagets värde och göra det mer intressant som säljobjekt. Man måste således skilja företagets livscykel från företagarens, vilket förutsätter att ledningsfunktionen delegeras i god tid och att de anställda deltar i beslutsprocessen.

Mot bakgrund av den ökande trenden mot överlåtelser till tredje man visar enkätresultaten från Flash Eurobarometer¹⁹ att endast 14 % av de tillfrågade i Europa och 16 % av de tillfrågade i Förenta staterna allvarligt har funderat på att starta ett företag eller ta över ett befintligt. Om man vänder på frågan visar det sig att 68 % av de tillfrågade i Europa och 63 % av de tillfrågade i Förenta staterna *inte* allvarligt har funderat på att starta ett nytt företag eller ta över ett befintligt företag.

¹⁹ Flash Eurobarometer nr 107 "Entrepreneurship", 14 - 20.9.2001

Diagram 2: Att ta över ett företag eller starta eget: antal personer som har funderat på det respektive gjort det

Källa: Flash Eurobarometer 107 - svar vet ej eller uteblivna svar har ej medtagits i beräkningarna

Ägarens värderingar och synsätt har ändrats. Medan företagaren i perioden direkt efter kriget byggde upp sitt företag med egna händer, har många av dagens företagare inte nödvändigtvis samma känslomässiga band till det företag de äger. Dagens unga företagare är mer affärsmässiga (de blir företagare därför att de ser möjligheten att göra en lyckad nyetablering eller ett lyckat övertagande) jämfört med de tidigare "hantverksentreprenörer" som blev företagare därför att de hade särskilda färdigheter eller kunskaper. Vi kan också konstatera en förändring i företagarnas karriärutveckling. Numera har de en större benägenhet att sälja sitt företag av personliga skäl och växlar oftare mellan egenföretagare och anställd eller startar kanske flera företag efter varandra (*seriellt företagande*).

Tendensen att äga fler företag under sin livstid kan skapa en ny affärsdynamik och stimulera många små och medelstora företag till nyskapande och detta av flera skäl.

I framtiden, och faktiskt redan idag, kommer kravet på snabbare innovationer, utvecklingen av nya produkter, globaliseringshänsyn och liknande att öka pressen på de som äger små och medelstora företag att hela tiden utveckla sin kompetens för att kunna hänga med i utvecklingen. Ägarna till små och medelstora företag har också en tendens att redan flera år innan de drar sig tillbaka börja slå av på takten när det gäller att utveckla och expandera sina företag. Som en följd av detta kan en mängd potential gå förlorad och företagets värde gradvis minska.

Under de närmaste åren kan vi förvänta oss en ökning av efterfrågan på presumtiva köpare eller säljare av små och medelstora företag, vilket innebär att man i större utsträckning måste satsa på att motivera och utbilda dessa personer. Rekryteringen av nya företagare kan förbättras t.ex. genom att

- arbetstagarorganisationer ökar sina medlemmars medvetenhet om möjligheterna att äga ett företag,
- man köper sig ett arbete genom att förvärva ett företag, äger det under en kortare tid, säljer det och kasserar in mervärdet,
- dra uppmärksamheten på att köpa in sig i ett befintligt företag är ett intressant alternativ till att starta ett nytt företag,
- tillhandahålla utbildning och rådgivning med särskild inriktning på de typiska problem som de som driver ett eget småföretag eller medelstort företag konfronteras med,
- minska hindren för gränsöverskridande överlåtelser.

Dessa olika tendenser har viktiga konsekvenser:

- Det behövs lämpliga bolagsformer.
- Det behövs finansieringsinstrument och särskilda skatteregler för företagsöverlåtelser.
- Det behövs relativt öppna och gemensamma marknadsplatser där köpare och säljare av små och medelstora företag kan mötas.

8. SLUTSATSER

Mer än 86 % av de 9,1 miljoner företag med anställda som finns inom EU har färre än tio anställda. Denna viktiga grupp av företag intar i vanliga fall inte någon särskilt framträdande plats i den politiska och offentliga debatten eller i den sociala dialogen. Det är därför viktigt att man uppmärksammar denna stora företagsgrupp som under det kommande årtiondet på ett eller annat sätt kommer att konfronteras med en överlåtelse.

I kommissionens rekommendation av den 7 december 1994 och i kommissionens meddelande av den 28 mars 1998 om överlåtelse av små och medelstora företag har tyngdpunkten till stor del lagts på **arvs-, gåvo- och inkomstskatten**. Man har i dessa dokument i huvudsak inriktat sig på **överlåtelser inom familjen**. Huvudskälet till dessa överlåtelser var **åldern**. Det verkar som om detta mönster nu håller på att förändras.

En affärsöverlåtelse är ett normalt inslag i företagets och i företagarens livscykel. Företag överläts hela tiden. Trots enstaka skillnader är tendenserna likadana i alla medlemsstater:

- Företagsöverlåtelser kommer att bli en allt viktigare politisk fråga på grund av det stora och ökande antalet överlåtelser som kommer att äga rum under de kommande tio åren.
- Ett allt större antal företag kommer att överlåtas till tredje man, dvs. utanför familjekretsen.
- Allt fler företagare kommer att stanna kvar i samma företag under en kortare period och inte hela livet ut.
- Företagsöverlåtelser kommer i allt större utsträckning att motiveras av personliga beslut (förtidspensionering, karriärbyte, ändrade intressen eller ändrade familjeförhållanden) och ändrade konkurrensförhållanden (ändringar på marknaden, nya produkter, nya distributionskanaler m.m.) i stället för av åldersskäl.

Mot bakgrund av dessa tendenser och utmaningar görs följande rekommendationer:

- (1) Upprättande av ett **uropeiskt centrum för företagsöverlåtelser**, dvs. en europeisk plattform som skall samordna informationsinsamlingen och utbytet av erfarenheter och god praxis i medlemsstaterna samt initiera och underlätta samarbete över gränserna. För att centrumets tjänster skall få maximal verkan och spridning bör liknande centra för företagsöverlåtelser inrättas på nationell nivå. Dessa centra måste på nära håll engageras i det arbete som bedrivs på europeisk, nationell, regional och lokal nivå av myndigheter, företagssammanslutningar och andra organisationer, som t.ex. handelskamrar, och i största möjliga utsträckning bedriva sin verksamhet inom ramen för de nätverk för stöd till små och medelstora företag som redan finns. Ett europeiskt centrum skulle också göra det möjligt att regelbundet uppdatera expertgruppens arbete.
- (2) **Skapande av en europeisk databas/marknad över säljare och köpare**, som är kopplad till eller integrerad i det europeiska centrumet för

företagsöverlåtelse. Den europeiska databasen bör fungera som en allmän portal, som möjliggör utbyte av information mellan befintliga nationella databaser och främjar företagsöverlåtelse över gränserna. Erbjudanden från säljare eller köpare i en medlemsstat skulle kunna göras tillgängliga i andra medlemsstaters databaser med hjälp av ett översättningsprogram. Det europeiska centrumet för företagsöverlåtelse bör uppmuntra och underlätta inrättandet av den sortens databaser som fungerar som "värdar" i andra medlemsstater. Genom att kombinera samma Internetadress med olika landskoder kan man bidra till att främja användningen av databaserna på medlemsstatsnivå.

- (3) **Organisation av regelbundna europeiska seminarier, möten eller fora** om specifika frågor rörande företagsöverlåtelse, som skattefrågor, rättsliga frågor och finansiering, vid sidan om de tjänster som erbjuds av de olika centra för företagsöverlåtelse och databasen över säljare och köpare. Dessa seminarier borde inriktas på att byta ut goda lösningar och idéer som kan vara användbara i andra medlemsstater för att underlätta företagsöverlåtelse. Resultaten bör användas som underlag för seminarier och möten på nationell, regional och lokal nivå och kunde göras tillgängliga på centrumets webbplats. Deltagarna skulle bestå av företrädare för offentliga myndigheter, företagsorganisationer, experter (revisorer, jurister) och liknande. Att bjuda in alla berörda parter till dessa möten kan bidra till att förbättra samordningen.
- (4) **Utveckling av alternativa eller kompletterande skräddarsydda utbildnings- och förvaltningsverktyg** både för befintliga och framtida små och medelstora företag som drivs av ägaren, varvid man även använder de erfarenheter som samlats in av nätverken för stöd till små och medelstora företag och av centrumen för företagsöverlåtelse i medlemsstaterna.
- (5) **Från offentligt håll initierade stödprogram och utredningar** med inriktning på företagsöverlåtelse, inbegripet insamling och uppdatering av statistik, medvetandegörande, motivation och utbildning, bör utökas i samarbete med organisationer, rådgivande organ och andra institutioner som är verksamma inom företagsöverlåtelse.
- (6) **Lika stor vikt bör läggas vid överlåtelse som vid nyetableringar** och på ett mycket mera samordnat sätt. Mer forskning och stöd och fler politiska åtgärder bör ägnas åt företagsöverlåtelse. Vid sidan om den kraftiga fokuseringen på etableringsfasen förtjänar även överlåtelsefasen i ett företags livscykel större uppmärksamhet och mer samordnade insatser.

Det stora antalet företagsöverlåtelse, företagsdemografiska skäl och den nya affärsdynamiken gör att beslutsfattarna måste tänka mer långsiktigt när det gäller att tillhandahålla praktiskt stöd och att det krävs optimala skattemässiga och rättsliga förhållanden för att undvika onödiga företagsnedläggningar och uppmuntra entreprenörskap, tillväxt och utveckling.

Kommissionen uppmanas att i nära samarbete med medlemsstaterna utarbeta en detaljerad **handlingsplan** som visar hur och när expertgruppens rekommendationer kommer att genomföras.

BILAGA 1: KOMPLETTERANDE STATISTISKA UPPGIFTER OM FÖRETAGSÖVERLÅTELSE

Tabell 1: Potentiella företagsöverlåtelser

	Antal företagsöverlåtelser per år (*)	Antal företagsöverlåtelser per år i procent av alla företag (*)	Antal berörda arbetsplatser per år	Antal berörda arbetsplatser per år i procent av total sysselsättning
B ²⁰	3 637			
DK ²¹	10 000	3-4 %	34 000	2,5 %
D ²²	71 000		900 000	
EL				
E ²³	150 000			
F ²⁴	43 160		162 000	1,16 % ²⁵
I ²⁶	66 000	4 %	220 000	
L ²⁷	500		3000	1,5 %
NL ²⁸	20 000	3 %		
A ²⁹	5 600	2,8 %	45 000 ³⁰	2 %
P				
FIN ³¹	8 900	4 %		

(*) För B, D, E, I, NL, A och FIN är antalet överlåtelser per år (både i relativa och absoluta tal) det matematiska genomsnittet av fem- eller tioåriga prognoser.

²⁰ Opvolgingsproblematiek in de familiale KMO, 1997.

²¹ Generationsskiftebetænkningen, augusti 1999.

²² Institut für Mittelstandsforschung (IfM), Bonn, 10.4.2002.

²³ EOI Escuela de Organización Industrial.

²⁴ APCE Agence pour la Création d'Entreprises, 1999: statistiken över företagsöverlåtelser i Frankrike är generellt sett i underkant beroende på att den databas som använts från början snarare hade ett administrativt än ett ekonomiskt syfte. Enligt en ganska färsk utredning som gäller två regioner i Frankrike kan antalet företagsöverlåtelser vara underskattat med ungefär 50 %. Detta innebär att det verkliga antalet överlåtelser skulle kunna vara i storleksordningen 60 000 till 70 000 överlåtelser om året i stället för 40 000.

²⁵ Exklusive den offentliga sektorn.

²⁶ Sda Bocconi, 1999.

²⁷ Uppskattningar grundade på åldern på företagare i hantverkssektorn.

²⁸ van Engelenburg et al.: Bedrijfsoverdracht en overname, 1998 och Rabobank: Cijfers & Trends 1999/2000.

²⁹ Österrikiska forskningsinstitutet för småföretag (IfGH), mars 2000 (uppdatering av rapporten från juli 1999).

³⁰ Årsgenomsnittet för uppskattningar under en tioårsperiod (2000-2009).

³¹ Finländska företagsföreningens barometer, 1999.

Tabell 2: Företagsdynamik

	Antal genomförda överlåtelse	Antal nyetableringar	Antal nedläggningar ³²	Antal konkurser ³³	Antal konkurser per 10 000 företag ³⁴
B				5 300	100
DK	7 500 ³⁵	17 000 ³⁶	18 000 ³⁷	1 700	113
D			407 000	27 500	78
EL				630	10
E			284 000	400	2
F ³⁸	41 652		254 000	39 000	168
IRL				800	94
I			270 000	15 000	38
L ³⁹		4 578		600	200
NL	20 000 ⁴⁰	63 700 ⁴¹	49 400 ⁴²	3 300	73
A	5 800 ⁴³	23 742	15 000	5 200	168
P			85 000	460	7
FIN		22 562 ⁴⁴	23 000	2 100	95
S			37 000	5 600	145
UK				14 800	40

Tabell 3: Orsaker till överlåtelse

	Ålder	Sjukdom, olycksfall eller dödsfall	Personliga skäl
B			
DK			
D ⁴⁵	42 %	32 %	26 %
EL			
E			
F ⁴⁶	58 %		
I			
L			
NL ⁴⁷	54 %	26 %	20 %
A ⁴⁸	45 %	31 %	24 %
P			
FIN			

³² Femte rapporten om företag i Europa, Europeiska kommissionen 1998 (uppgifter för 1994-1995)

³³ Konkurser i Europa 2000/2001, Verband der Vereine Creditreform e.V.

³⁴ idem

³⁵ Generationsskiftebetänkningen, augusti 1999

³⁶ Danmarks statistik, 1998-1999

³⁷ Generationsskiftebetänkningen, augusti 1999

³⁸ INSEE fichier SIRENE, 2000

³⁹ STATEC, Annuaire statistique 2000

⁴⁰ Rabobank, Cijfers&trends och RZO bedrijfsverdrachten

⁴¹ Bedrijvendynamiek 2000, VVK

⁴² Idem

⁴³ Österrikiska forskningsinstitutet för småföretag (IfGH), april 2000, uppskattningar grundade på tillgängliga uppgifter

⁴⁴ Statistik Finland, 2000

⁴⁵ Institut für Mittelstandsforschung (IfM), Bonn, 30.10.2000

⁴⁶ Åtgärdsplan MEDEF/ACFCI/CRA, 1999

⁴⁷ Een nieuwe generatie in het familiebedrijf, Floren 1997 (Utredning som genomfördes bland små och medelstora företag med fler än tio anställda)

⁴⁸ Österrikiska forskningsinstitutet för småföretag (IfGH), mars 2000 (uppdatering av rapporten från juli 1999)

Tabell 4: Typer av överlåtelser⁴⁹

	Överlåtelser inom familjen	Överlåtelser till anställda	Överlåtelser till tredje man	Ingen överlåtelse/nedläggning
B				
DK⁵⁰	25 %	10 %	40 %	25 %
D⁵¹	42 %	13 %	15 %	13 %
EL				
E				
F⁵²	14 %	34 % ⁵³		
I⁵⁴	68 %			
L				
NL⁵⁵	27 %	15 %	>50 %	
A	41 % ⁵⁶			
P				
FIN⁵⁷	29 %	4 %	16 %	51 %

⁴⁹ Uppgifter grundade på statistik och utredningar

⁵⁰ Deloitte&Touche, Generationsskifte, oktober 1999

⁵¹ Institut für Mittelstandsforschung (IfM), Bonn, 30.10.2000

⁵² INSEE Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques – fichier SINE 1994

⁵³ Löntagare

⁵⁴ Sda Bocconi, 1999.

⁵⁵ Rabobank, Cijfers en Trends, 1999 - 2000.

⁵⁶ Österrikiska forskningsinstitutet för småföretag (IfGH), mars 2000, uppskattningar grundade på uppgifter från statistikavdelningarna inom handelskamrarna i Salzburg och Vorarlberg.

⁵⁷ Finländska företagsföreningens barometer, 1999.

En utredning av den centrala handelskammaren som genomfördes i februari 2000 visar att 10,3 % av företagen överläts genom arv, 38,1% genom gåva, 19,8 % genom försäljning, 8,7 % genom olika affärsarrangemang och 23 % genom en kombination av olika metoder.

BILAGA 2: JÄMFÖRANDE TABELLER ÖVER SKATTEÅTGÄRDER OCH LAGSTIFTNINGSÅTGÄRDER SOM VIDTAGITS AV MEDLEMSSTATERNA

JÄMFÖRANDE TABELL nr 1

Aktiebolag

Medlemsstat	Minimiantal stiftare ⁵⁸	Minimikapital	Tillsynsnämnd ⁵⁹	Minskade administrativa krav för små och medelstora företag ⁶⁰
B	2	61 970 euro	Nej	Ja (redovisning)
DK	1	Privata bolag 125 000 danska kronor (16 800 euro) Publika bolag 500 000 danska kronor (67 200 euro)	Privata bolag: valfritt Publika bolag: Obligatoriskt (blandat system med valfritt deltagande av arbetstagare)	Privata bolag: ja (ingen skyldighet att ha en styrelse) Publika bolag: Ja (redovisning)
D	1	50 000 euro	Obligatoriskt (deltagande av arbetstagare begränsat till bolag med fler än 500 anställda) ⁶¹	Ja (<i>kleine Aktiengesellschaft</i>)
EL	2	58 700 euro	./.	no
E	1	Privata bolag 3 000 euro Publika bolag 60 100 euro (högre för särskilda företag)	Nej	Ja (redovisning)
F	1 (SAS och SARL)	Publika bolag: 228 670 euro Privata bolag: 38 110 euro SARL: 7 620 euro	Frivilligt	Nej
IRL	7	38 090 euro	Nej	Nej
I	1	103 290 euro	Nej	Nej
L	1 (SARL privat) 2 (SA publikt)	Privata bolag 12 400 euro Publika bolag: 50 400 euro	Privata bolag: Nej om <25 anställda Publika bolag: Obligatoriskt	Privata bolag: Ingen revisor på vissa villkor. Ingen bolagsstämma om <25 anställda Publika bolag: Nej
NL	1	18 150 euro	Nej	Ja, förenklad redovisningsform, förenklade revisionsbestämmelser
A	Privata bolag: 1 Publika bolag: 2	Privata bolag 35 000 euro Publika bolag 70 000 euro	Privata bolag: Obligatoriskt om kapital > 70 000 euro och antal delägare > 50 eller genomsnittligt antal anställda > 300 Publika bolag: Obligatoriskt (3, 7, 12 eller 20 ledamöter beroende på företagets storlek)	Privata bolag: Ja Publika bolag: Nej

⁵⁸ Följande fotnoter hänvisar till olika artiklar i rekommendationen och har bifogats som förklaring till olika punkter i tabellen. Denna parameter hänvisar till artikel 4 i rekommendationen: möjliggöra bildandet av publika enmansaktiebolag.

⁵⁹ Artikel 4.b: bör inte vara obligatoriskt i ett mindre aktiebolag

⁶⁰ Artikel 4.b: Små och medelstora företag skall kunna ta formen av ett aktiebolag med förenklade etablerings- och förvaltningsregler.

⁶¹ Gäller endast bolag som bildats före den 10 augusti 1994 eller familjeföretag (dvs. med i regel endast en aktieägare) - Artikel 7 AktG

P	5	50 000 euro (Högre för vissa typer av verksamhet)	Frivilligt	Nej
FIN	1	Privata bolag 8 000 euro Publika bolag 84 090 euro	Frivilligt om kapitalet är minst 84 090 euro. Om kapitalet är lägre: antalet styrelseledamöter kan vara mindre än tre och ingen verkställande direktör krävs	Ja (redovisning)
S	1	Privata bolag 100 000 svenska kronor (11 000 euro) Publika bolag 500 000 svenska kronor (55 000 euro)	Obligatoriskt	Nej
UK	1	50 000 engelska pund (81 000 euro)	Nej	Ja, t.ex. förenklad redovisning, möjlighet att slippa revision och årlig bolagsstämma

JÄMFÖRANDE TABELL nr 2

Personbolag och enskilda firmor

Medlemsstat	Kontinuitet av personbolag som rättslig princip ⁶²	Motstridighet mellan testamente och delägaravtal ⁶³	Arvingarnas beslut ⁶⁴	Överlåtelse av företags tillgångar ⁶⁵	Omvandling av personbolag till kapitalbolag och tvärtom ⁶⁶
B	Införande av systemet med Bureau d'administration/Administratiekantoor	Ingen lagstadgad lösning, men i praktiken prioriteras delägaravtalet.	Enhällighet	I praktiken används begreppet "fonds de commerce" (affärsrörelse)	Lagstadgad
DK	Ja	Lagstadgad lösning	./.	./.	Lagstadgad
D	Ja	Lösning som endast delvis ger företräde åt delägaravtalet	Enhällighet (majoritet i särskilda fall)	Kan överlätas i sin helhet när det gäller enmansbolag och handelsbolag	Lagstadgad
EL	Nej	Lösning som endast delvis ger företräde åt delägaravtalet	Enhällighet	./.	./.
E	Nej	Lösning som endast delvis ger företräde åt delägaravtalet	Enhällighet vid avyttring av andelar, majoritet vad gäller deras förvaltning	Mot omedelbara kontanter	Delvis lagstadgad
F	Nej	Delägaravtalet har företräde	Enhällighet	Kan överlätas i sin helhet ("fonds de commerce")	Delvis lagstadgad
IRL	Nej	Ingen lagstadgad lösning, men i praktiken prioriteras delägaravtalet	Enhällighet	Kan överlätas i sin helhet	Inte lagstadgad, bolaget måste avvecklas när det omvandlas till ett personbolag (disincorporation)
I	Ja	Ingen lagstadgad lösning, men efterlevande delägare har tre valmöjligheter	Enhällighet	Kan överlätas i sin helhet ("azienda") eller i delar	Endast från personbolag till aktiebolag
L	Nej	Ingen lagstadgad lösning	Enhällighet	I praktiken används begreppet "fonds de commerce" (affärsrörelse)	Delvis lagstadgad
NL	Nej	Lagstadgad lösning	Lagstadgad lösning vid oenighet	Ingen överlåtelse i sin helhet	Lagstadgad
A	Nej	Ingen lagstadgad lösning, men i praktiken prioriteras delägaravtalet	Enhällighet	./.	Delvis lagstadgad (endast från kapitalbolag till personbolag)
P	Ja	Ingen lagstadgad lösning, men i praktiken prioriteras delägaravtalet (när en av delägarna dör amorteras kvoten)	Enhällighet vid avyttring av andelar, om detta föreskrivs i delägaravtalet, eller direkt överföring till arvingarna	Kan överlätas i sin helhet ("establecimiento comercial")	Lagstadgad
FIN	Nej	Delägaravtalet prioriteras	Enhällighet	Ingen laglig skyldighet att överlåta varje tillgång för sig	Delvis lagstadgad (endast från personbolag till kapitalbolag), i normala fall inga skattekonsekvenser
S	Nej	I praktiken prioriteras delägaravtalet	Enhällighet	Kan överlätas i sin helhet	Möjligt men inte lagfäst

⁶² Artikel 5.a: Handelsbolag bör drivas vidare enligt kontinuitetsprincipen när en av delägarna avlider

⁶³ Artikel 5.b: Delägaravtalet bör ha företräde.

⁶⁴ Artikel 5.c: Bestämmelser om enhällighet för beslut som fattas av arvingarna skall inte stå i vägen för företagets fortsatta drift enligt kontinuitetsprincipen.

⁶⁵ Artikel 4.d och 4.e: Skatteneutralitet bör tillämpas när tillgångar överförs i syfte att skilja på förvaltningsansvar och ägande.

⁶⁶ Artikel 4.a: Företaget skall kunna anta en annan bolagsform utan att det först måste upplösas eller ett nytt rättssubjekt måste skapas.

UK	Nej, men en personlig företrädare kan avyttra företaget inom ett år på uppdrag av mottagarna	Ingen lagstadgad lösning	Enhällighet	Kan överlätas i sin helhet	Inte lagstadgad; bolaget måste avvecklas när det omvandlas till ett personbolag (disincorporation)
----	--	--------------------------	-------------	----------------------------	--

JÄMFÖRANDE TABELL nr 3

Företagsöverlåtelse inom familjen och deras skattekonsekvenser

Medlemsstat	Överlåtelse mellan makar ⁶⁷	Den efterlevande makans/makens rättigheter	Skattekonsekvenser vid överlåtelse mellan makar	Tidpunkt för skattemässig värdering av företaget ⁶⁸	Möjlighet att göra avbetalningar på reavinstskatten ⁶⁹
B	Endast inom ramen för ett äktenskapsförord, ingen försäljning, avtal om framtida arv förbjudna	Ingen äganderätt, men nyttjanderätt, möjlighet att återköpa denna rättighet	/.	/.	Nej
DK	Ja	Möjlighet att få ensamrätt till fastigheter	Nej	Inventeringsdagen (1-2 år efter företagarens död)	Nej
D	Ja	Laglig rätt att arva (<i>Ehegattenbrecht</i>), ersättning i kontanter (<i>Pflichtteil</i>)	Skatteavdrag på 307 000 euro	Vid företagarens död (deklarationen skall lämnas in inom 3 månader)	/.
EL	/.	/.	/.	/.	/.
E	Ja (särskilda fall)	Ingen äganderätt men ersättning i kontanter, undantag för jordbruksfastigheter	/.	/.	/.
F	Endast inom ramen för ett äktenskapsförord (<i>communauté universelle</i>), gåva möjlig, inte försäljning, avtal om framtida arv förbjudna	/.	Skatteavdrag på 76 220 euro	Vid företagarens död (deklarationen skall lämnas in inom 6 månader)	/.
IRL	Ja	/.	Nej	Enligt boutredningsmannens beslut med hänsyn till kraven i skattebestämmelserna och övrig lagstiftning (vanligtvis kort tid efter företagarens död)	/.
I	Endast inom ramen för ett äktenskapsförord (<i>azienda coniugale, familiare</i>), avtal om framtida arv förbjudna	Samma som för arvet i övrigt	Full befrielse som för arvet i övrigt	Vid företagarens död	Nej
L	Äktenskapsförord, testamente	Nyttjanderätt, möjlighet att fortsätta verksamheten (etableringsrätt), undantag för jordbruksföretag	Vad gäller handelsbolag och privata aktiebolag skatteavdrag på upp till 37 200 euro när lån tas upp för att lösa ut arvingar som inte är intresserade i verksamheten (kontant justering)	Vid företagarens död	/.
NL	Ja	Ja, om inte annat föreskrivs	Ingen skillnad mot annat arvegods. Kan vara skattefritt.	Kontinuitetsprincipen gäller	Ja, i tio år

⁶⁷ Artikel 5.c: Borde tillåtas.

⁶⁸ Artikel 6.c: Hänsyn bör tas till företagets värdeutveckling efter ägarens bortgång

⁶⁹ Artikel 6.b: Bör vara möjligt

A	Ja	Laglig rätt att ärva (<i>Ehegattenerbrecht</i>), ersättning i kontanter (<i>Pflichtteil</i>), undantag för jordbruksfastigheter: ingen lämplig ersättning (<i>Anerbenrecht</i>)	./.	./.	Ja, i tre år (<i>Strukturanpassungsgesetz</i>)
P	Ja, om reglerat i äktenskapsförordet	Ja, utom företagsförvaltningen	Ja (10 % arvskatt på fastighetsvärdet)	Vid företagarens död	Ja
FIN	Ja	Laglig rätt att ärva om inte annat föreskrivs i äktenskapsförordet	Reavinstskatt, arv- och gåvoskatt gäller	Vid företagarens död	Nej
S	Ja	Inga särskilda rättigheter för den efterlevande	Ingen inkomstskatt vid ändring av andelsägare, arv- och gåvoskatt gäller	Vid företagarens död	Nej
UK	Ja	./.	./.	./.	Möjligt på vissa villkor

JÄMFÖRANDE TABELL nr 4

Arv- och gåvoskatt

Medlemsstat	Högsta skattesats	Högsta skattesats för barn	Särskilda regler för företag ⁷⁰	Räntefria delbetalningar ⁷¹	Beräkning av skattebasen
B	80 %	30 %	Regionen Vallonien: arvs-katten sänkt till 3 % av substansvärdet i familjeföretag. Regionen Bryssel: arvs-katten sänkt till 3 % av substansvärdet i små och medelstora företag. Regionen Flandern: arvs-katten sänkt till 0 % av substansvärdet i familjeföretag om vissa villkor uppfylls. Gåvoskatten sänkt till 3 % vid överlåtelse till familjemedlemmar (federal lag av 1998)	./.	Marknadsvärdet + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare
DK	36,25 %	15 %	Grundavdrag på 25 000 euro	Nej	Justerat marknadsvärde för andelar och fastigheter + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare
D	50 %	30 %	Grundavdrag på 256 000 euro, värdenedsättning med 40 % på det resterande beloppet	Ja: 10 år (om nödvändigt för företagets överlevnad)	Balansvärde för skatteändamål (särskild värdering av fast egendom och aktieportföljer) minus skulder och nedsättningar + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare
EL	65 %	25 %	Skattebefrielse vid överlåtelse av enmansbolag och handelsbolag till make/maka och barn på grund av pensionering	Ja: 5 år	Mellan 5 % och 60 %
E	34 % (vid beräkning av det belopp som skall betalas tas hänsyn till en förmögenhetskoef-ficient som kan uppgå till 2,4)	Beräkningsgrunden sänks beroende på barnens ålder	Beräkningsgrunden för arv- och gåvoskatten sänks med 95 % vid överlåtelse av familjeföretag i vilka ägarna inte är fritagna från personlig betalningsskyldighet	Ja: 5 år	Marknadsvärde minus skulder
F	60 %	40 % på belopp över 1 707 000 euro	Betalning kan uppskjutas eller ske i omgångar, arvs-katten sänkt med 50 % av det beräknade värdet vid oförutsedda överlåtelser om vissa villkor uppfylls. Gåvoskatten sänkt med - 50 % när givaren är under 65 år, - 30 % när givaren är över 65 år	Nej	Beräknat värde minus nedsättningar
IRL	20 %	20 %	Nedsättning	Nej	Marknadsvärde minus nedsättningar + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare
I	0 %	0 %	Fullständig befrielse	-	-

⁷⁰ Artikel 6.a: Beskattningen av tillgångar som uteslutande används inom företagets verksamhet bör minskas.

⁷¹ Artikel 6.b: Bör vara möjligt

L	Arvskatt 15 % Gåvoskatt 14,4 %	Arvskatt 15 % Gåvoskatt %⁷²	/	Nej	Marknadsvärde minus skulder
NL	68 %	27 %	30 % värdenedsättning av företagets tillgångar, ingen skatt på statliga förmåner som kvoter. Vid överlåtelse mellan partners är ett belopp på 460 000 euro befriat från arv- och gåvoskatt	Ja, i 10 år om nödvändigt	Inkomst- och arvskatt
A	60 %	15 %	Skatterabatt på 363 365 euro	Nej	Marknadsvärde minus skulder – Fast egendom: penningvärde (10 % av marknadsvärdet)
P	50 % när ingen överenskommels e mellan arvtagare	25 % om ingen överenskommelse mellan arvtagare	Nej	Nej	Marknadsvärde minus skulder
FIN	48 %	16 %	Beskattning av det skattemässiga värdet i stället för marknadsvärdet (måste begäras). Ingen gåvoskatt när den ekonomiska ersättningen överstiger 50 % av marknadsvärdet. Fullständig befrielse möjlig vid risk för företagets kontinuitet och arbetstillfällena. Ingen reavinstskatt på andelar (minst 10 % av äganderätten till företaget) som säljs till en nära släkting.	Ja: i 5 år för belopp över 1 600 euro (måste begäras)	Marknadsvärde minus skulder
S	30 %	30 %	Värdenedsättning av substansvärdet till 30 %	Nej	Substansvärdet + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare
UK	40 %	40 %	100 % befrielse på företagets tillgångar (grundavdraget för beskattningsbara tillgångar har höjts till 234 000 engelska pund (390 000 euro)	Ja: 10 år för icke skattefria tillgångar	Marknadsvärde minus skulder + släktförhållandet mellan givare och gåvotagare

⁷² När det gäller gåvobeskattnings lägger man på 1 % i lagfartsavgift för fastigheter eller byggnader samt ytterligare 0,5 % när dessa ligger inom staden Luxemburg.

JÄMFÖRANDE TABELL nr 5

Företagsöverlåtelse till tredje man och deras skattekonsekvenser

Medlemsstat	Högsta skattesats för realisationsvinster	Åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelse till tredje man ⁷³	Skattelättnader när vinsten av en företagsavyttring återinvesteras i andra små eller medelstora företag ⁷⁴	Skatterabatter vid överlåtelse efter det att företagaren har nått en viss ålder ⁷⁵
B	42,23 %	Sänkta arvsfattesatser för företagsöverlåtelse (se tabell 4) gäller även överlåtelse till tredje man	Ja, skattebefrielse om vissa villkor uppfylls	Inkomstskatten för realisationsvinster sänkt till 16,5 % när säljaren är över 60 år.
DK	59 %	Beskattning av goodwill och andra immateriella tillgångar kan skjutas upp, när betalning sker i periodiska delbetalningar	Nej	Möjlighet att sätta in upp till 2 miljoner danska kronor (268 000 euro) på ett pensionsparkonto vid försäljning av företaget. Skattebefrielse på det insatta beloppet vid tidpunkten för insättningen.
D	48,5 % ⁷⁶ 2003/2004: 47 % 2005: 42 %	Effekten av skatteprogressiviteten minskas genom den s.k. femtedelsmetoden Återinförande av principen om "Mitunternehmererlaß"	Ja	Avdrag på 51 200 euro när företagaren är över 55 år. Avdraget kvittas mot eventuell realisationsvinst över 154 000 euro. Som ett alternativ till femtedelsmetoden (e kolumn 1) kan företagare över 55 år begära att realisationsvinstskatten halveras det år de drar sig tillbaka (d.v.s. endast en gång under sin livstid)
EL	20 %	/.	/.	/.
E	48 %	Inga, utom för jordbruks- och skogsfastigheter: överlåtelseskatten minskas med 50-100 %	Ja (skattebetalning skjuts upp vid överlåtelse av mer än 5 % av företaget)	/.
F	26 %	/.	Ja (skattebetalning skjuts upp)	Nej
IRL	20 %	Ja	Ja (roll-over reliefs)	Småföretagare som är över 55 år och som säljer sitt företag för mindre än 317 400 euro betalar ingen reavinstskatt.
I	27 %	Nej	Sänkt reavinstskatt (19 %)	Nej
L	37,45 % företag 39 % privatpersoner	Skattelättnader för långsiktiga investeringar i samband med företagsöverlåtelse. Skattebefrielse på 49 500 – 99 000 euro av reavinsten vid försäljning av företaget	Nej	Nej
NL	52 %	Beskattning kan skjutas upp och höga skattesatser kan undvikas genom tillämpning av ett i lagen godkänt system	Ja, betalningen av skatten kan skjutas upp	De skattelättnader som gäller vid överlåtelse efter en viss ålder håller på att avvecklas gradvis under de kommande fyra åren (endast ett ringa årligt avdrag kommer att behållas)
A	50 %	Betalning av reavinstskatt på kapitaltillgångar kan spridas över tre år när säljaren har ägt företaget i minst 7 år. Skattebefrielse på 7 200 euro som beaktas vid arvsbeskattning.	Nej	Realisationsvinsten beskattas med halvsats när försäljningen sker på grund av pensionering vid lägst 60 års ålder, arbetsförmåga eller dödsfall.
P	35,2 %	Nej	Nej	Nej
FIN	29 %	Nej	Nej	Nej
S	30 %	Ja, omstrukturering möjlig utan omedelbar beskattning	Nej	Nej
UK	40 %	Ja	Ja	De skattelättnader som gäller vid överlåtelse efter en viss ålder håller på att avvecklas gradvis och kommer att försvinna fr.o.m. beskattningsåret 2003-2004.

⁷³ Artikel 7.a: Skattelättnader bör införas för att uppmuntra denna typ av överlåtelse.

⁷⁴ Artikel 7.a: Den typen av skatteincitament bör införas.

⁷⁵ Artikel 7.a: Bör beviljas särskilt när näringsidkaren är över 55 år.

⁷⁶ Om företagets verksamhetsintäkter är större än 43 375 euro minskas satsen till 43 %.

JÄMFÖRANDE TABELL nr 6

Företagsöverlåtelse till anställda och deras konsekvenser

Medlemsstat	Särskilda åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelse till anställda ⁷⁷	Skattelättnader för anställda vad gäller stämpel- och registreringsavgifter ⁷⁸	Särskilda bestämmelser för överlåtelse till ett personalkooperativ ⁷⁹
B	Förmånlig behandling av aktieoptioner	Allmän skatterabatt på 1 000 euro	-
DK	Ränteavdrag i tio år för lån som tagits upp för att köpa andelar eller personligen ägda företag.	Nej	Nej
D	Sänkt arv- och gåvoskatt (30 %)	Årligt grundavdrag på 154 euro	./.
EL	./.	./.	./.
E	Särskilda regler för aktieoptioner på vissa villkor	./.	Kooperativ
F	./.	Skatteminskning	Skattebefrielse på aktier som överläts
IRL	./.	./.	./.
I	Nej	Nej	Nej
L	Nej	Nej	Nej
NL	Möjlig utan skattekonsekvenser	Nej	Nej
A	./.	Nej	./.
P	Nej, utom vissa skattelättnader	Nej	Särskilda bestämmelser för kooperativ (befrielse från vissa skatter)
FIN	./.	./.	./.
S	Nej	Nej	Nej
UK	Skattelättnader vid försäljning av aktier till anställda och personalägda truster (ESOT)	Nej	Nej

⁷⁷ Artikel 7.b: Bör främjas genom sänkt realisationsvinstbeskattning, dispens från registreringsavgifter eller andra skatteförmåner.

⁷⁸ Artikel 7b: Bör införas.

⁷⁹ Artikel 7.b: Skattelättnad bör införas även för denna typ av företagsöverlåtelse.

BILAGA 3: FALL AV GOD PRAXIS

FÖRTECKNING ÖVER FALL AV GOD PRAXIS

SKATTEÅTGÄRDER

Arv- och gåvoskatt

1. Grekland: Skattebefrielse vid företagsöverlåtelser
2. Spanien: Sänkt arv- och gåvoskatt
3. Italien: Ingen arv- eller gåvoskatt
4. Belgien: Sänkt arv- och gåvoskatt

Företagsöverlåtelser till tredje man

5. Nederländerna: Tyst överlåtelse
6. Danmark: Skattelättnader vid överlåtelse efter en viss ålder

STÖDÅTGÄRDER

Information

7. Tyskland: One-stop-shop för företagsöverlåtelser
8. Tyskland: Informationsportalen "nexxt"
9. Italien: Systematisk information
10. Italien: Transfbiz – Online nyhetsbrev om företagsöverlåtelser
11. Nederländerna: Samordnat stöd

Utbildning

12. Spanien: Kurser om företagsöverlåtelser
13. Italien: Kit.brunello - Verktyg för självanalys
14. Italien: Laboratorium – Lägesanalys vad gäller överlåtelser av enskilda företag och företagsöverlåtelser i särskilda regioner
15. Finland: Lämna över kommandot
16. Finland: Kurser om företagsöverlåtelser

Vägledning och rådgivning

17. Frankrike: CRA
18. Nederländerna: Stiftelsen Ondernemersklankbord
19. Österrike: Diskussionsforum
20. Finland: Mentorskap

Överlåtelsemarknaden

21. Danmark: www.ticmarked.dk – Marknadsplats
22. Tyskland: www.change-online.de – Marknadsplats
23. Frankrike: www.bnoa.net – Marknadsplats
24. Italien: www.generazionimpresa.com – Marknadsplats
25. Luxemburg: www.chambre-des-metiers.lu – Marknadsplats
26. Luxemburg: www.cc.lu – Marknadsplats
27. Nederländerna: www.kvk.nl – Marknadsplats
28. Österrike: www.nachfolgeboerse.at – Marknadsplats
29. Finland: www.yrittajat.fi – Marknadsplats

Finansiering

30. Belgien: Särskilda lån för företagsöverlåtelser
31. Danmark: VækstKaution – Ett lånegarantisystem
32. Frankrike: Eden – Ett program för att stödja företagsöverlåtelser
33. Luxemburg: Startlån: ett lån utan krav på säkerhet vid nyetablering och övertagande

1. SKATTEÅTGÄRDER

1.1 Arv- och gåvoskatt

God praxis - Fall nr 1 - Grekland: Skattebefrielse vid företagsöverlåtelser

Sedan den 1 januari 2001 kan företagare som går i pension skattefritt överlåta en enskild firma, andelar i en enskild firma eller handelsbolag till sin make/maka eller barn.

Åtgärden har visat sig vara mycket effektiv, inte enbart på grund av sina ekonomiska incitament, utan också därför att den har aktualiserat frågan om företagsöverlåtelser för småföretagare och offentliga myndigheter. *Kontaktorgan: Ekonomiministeriet, Direktoratet för inkomstskatt, tfn +30-10-3375317-18.*

God praxis - Fall nr 2 - Spanien: Sänkt arv- och gåvoskatt

Vid överlåtelse genom gåva eller arv av ett enskilt företag, en yrkesverksamhet eller aktieposter i juridiska enheter kan beräkningsgrunden i vissa fall sänkas med 95 %, under förutsättning att mottagarna upprätthåller innehavet i minst 10 år. Om överlåtelserna sker genom gåva befrias mottagaren även från fastighetsskatt under samma period. Beräkningsgrunden sänks på följande villkor:

- *Arv*: överlåtelse till make (maka), bröstarvingar eller adoptivbarn (eller, när dessa inte finns, till föräldrars eller adoptivföräldrars parentel).
- *Gåva*: överlåtelse till make (maka), bröstarvingar eller adoptivbarn. Givaren (som skall vara minst 65 år eller vara permanent oförmögen att arbeta) får inte längre ha någon chefsfunktion i företaget.

I båda fall får varken arvingarna eller gåvotagarna göra avyttringar eller andra transaktioner som innebär en väsentlig minskning av anskaffningsvärdet. *Kontaktperson: Miguel Ángel Sánchez, Director General de Tributos, Ministerio de Hacienda, c/ Alcalá 5, 1ª planta, 28014 Madrid, tfn + 91 5 95 80 00.*

God praxis - Fall nr 3 – Italien: Ingen arv- eller gåvoskatt

I Italien har arv- och gåvoskatten avskaffats helt. Det finns ingen arvskatt längre oavsett arvets värde eller släktförhållandena mellan de berörda. Någon arvsdeklaration behövs inte längre, utom när det finns fastigheter. I så fall skall en inteckningsavgift (2 %) och en lagfartsavgift betalas (1 %). Skatten har avskaffats för alla sorters gods och rättigheter som skänks. Den har också avskaffats för rättigheter som man avstår till maken (makan), arvingar i rakt nedstigande led (far, barn, barnbarn) eller andra släktingar upp till fjärde led (morbror/moster, farbror/moster, bror- eller systerson/dotter, kusin). När gåvor görs till flera personer skall en registreringsavgift betalas när värdet överstiger 180 000 euro. Om

gåvotagaren har ett funktionshinder höjs denna gräns till 516 000 euro. Den gåvotagare som har fått lös egendom i gåva men säljer godset inom fem år skall betala den skatt som motsvarar den reavinstskatt som skulle ha betalats om godset inte hade överlåtits i gåva. *Kontaktorgan: Ekonomiministeriet, Ufficio Registro e altri Tributi Diretti, Direzione Centrale Gestione tributi, Viale Europa 242, Roma, tfn +39 06 5997 3189, e-post: entrate_dc_normativa@finanze.it, www.finanze.it/dipartimentopolitichefiscali/index.htm*

God praxis - Fall nr 4 – Belgien: Sänkt arv- och gåvoskatt

I Belgien sänktes arvs-katten ytterligare i den flamländska delen från 3 % till 0 %. I den vallonska delen och i regionen Bryssel sänktes arvs-katten till 3 %. Gåvoskatten sänktes till 3 % genom en federal lag från 1998. *Kontaktorgan när det gäller arvs-katt:*

Regionen Flandern: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Algemene Zaken en Financiën, Administratie Budgettering, Accounting en Financieel Management, tfn +32 2 553 54 05, fax +32 2 553 58 02, www.vlaanderen.be

Regionen Bryssel: Ministère de la Région Bruxelles-Capitale, Administration des finances et du budget - Ministerie Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Bestuur Financiën en Begroting, tfn +32 2 204 21 11, fax +32 2 204 0135

Regionen Vallonien: Direction générale de l'économie et de l'emploi, Division de la Politique économique, Direction de la coordination, de la réglementation et des labels, +32 81 33 39 46, fax +32 81 33 37 44, www.wallonie.be

Kontaktorgan när det gäller gåvoskatt: Ministère des Finances, Administration du Cadastre, de l'Enregistrement et des Domaines - Ministerie van Financiën, Administratie van het Kadaster, Registratie en Domeinen, tfn +32 2 210 66 11, fax +32 2 210 27 40, informationsavdelning: +32 2 210 35 58

1.2 Företagsöverlåtelser till tredje man

God praxis - Fall nr 5 - Nederländerna: Tyst överlåtelse

Sedan 2001 kan ett företag överlåtas till en efterträdare även utanför familjekretsen genom en s.k. tyst överlåtelse, dvs. utan skattemässiga följder. Överlåtaren och efterträdaren måste ha samarbetat i företaget i minst tre år före överlåtelsern (undantag finns t.ex. vid dödsfall eller skilsmässa) och efterträdaren skall godkänna överlåtarens balansvärdering. Överlåtaren skall dessutom vara minst 55 år eller oförmögen att arbeta minst 45 % av tiden. Företaget kan överlåtas i sin helhet eller delvis. *Contact: Ministry of Finance, P.O Box 20201, 2500 EE Den Haag, tfn +31 70 342 8000, fax +31 70 342 7900, www.minfin.nl*

God praxis - Fall nr 6 – Danmark: Skattelättnader vid överlåtelse efter en viss ålder

I Danmark kan beskattningsbar vinst som uppkommer vid en företagsförsäljning sättas in på ett *pensionsparkonto*. Insättningen är begränsad till 2 miljoner danska kronor (ungefär 268 000 euro) och pensionsspararen får dra av hela insättningen från beräkningsgrunden för realisationsvinstbeskattningen under insättningsåret. Som krav gäller att pensionsspararen själv har bedrivit en affärsmässig verksamhet eller har varit huvuddelägare i ett företag som har bedrivit en affärsmässig verksamhet i minst tio år före insättningen. Pensionsspararen måste vara minst 55 år det år företaget säljs och företaget får inte huvudsakligen ha sysslat med fastighetsuthyrning eller förvaltning av egna likvida medel, obligationer, aktier osv. Med "huvudsakligen" avses mer än 25 % av företagets totala intäkter eller tillgångar. Slutligen skall pengarna sättas in på ett pensionsparkonto med periodiska utbetalningar. *Kontaktorgan: Danska skatteministeriet, tfn +45 3392 3392, fax +45 3314 9105, e-post: skm@skm.dk, www.skat.dk*

2. STÖDÅTGÄRDER

2.1 Information

God praxis - Fall nr 7 – Tyskland: One-stop-shop för företagsöverlåtelse

Erfurts handels- och industrikammare (Industrie- und Handelskammer, IHK) har inrättat ett s.k. *"one-stop-shop"* för näringsidkare som vill överlåta sitt företag. Intresserade köpare och säljare kan på ett och samma ställe få kontakt med jurister, skatterådgivare, företrädare för utvecklingsbanker och myndigheter som kan ge dem all nödvändig information om företagsöverlåtelse. Handelskammarens egna rådgivare som är väl insatt i de berörda företagen och varit ansvarig för liknande företag organiserar mötet med experterna och deltar i överläggningarna. *Kontaktperson: Sabine Wechsung, Industrie- und Handelskammer (IHK) Erfurt, tfn +49 361 3484222, fax +49 361 3485 977, e-post: wechsung@erfurt.ihk.de, www.erfurt.ihk.de*

God praxis - Fall nr 8 – Tyskland: Informationsportalen "nexxt"

Initiativet "nexxt" om företagsöverlåtelse är ett projekt av det tyska federala ministeriet för ekonomi och teknologi i samarbete med flera organisationer och banker. Syftet är att uppmuntra företagsöverlåtelse i Tyskland. Under den gemensamma beteckningen "nexxt" har en åtgärdsplattform byggts upp som samlar alla krafter som är inblandade i företagsöverlåtelse. All slags information om företagsöverlåtelse kan hittas på webbplatsen www.nexxt.org. Initiativtagarna kommer att organisera seminarier och andra aktiviteter under namnet nexxt för att informera om generationsväxling och konkret visa hur olika problem kan lösas. Man vill genom detta initiativ hjälpa näringsidkarna att i god tid ta hand om överlåtelserna av deras verksamhet. *Kontaktorgan: Ministeriet för ekonomi och teknologi, Joachim Laurich, tfn +49 (030) 2014 7563, fax +49 (030) 2014 7056, e-post: laurich@bmwi.bund.de, www.nexxt.org*

God praxis - Fall nr 9 – Italien: Systematisk information

Formaper, utbildningsorganisationen för Milans handelskammare, informerar presumtiva unga företagare och nyföretagare systematiskt om möjligheten att ta över en befintlig verksamhet och inte enbart om att starta en ny verksamhet. Denna informationsverksamhet har också integrerats i särskilda utbildningssessioner där unga och äldre företagare möter varandra. Under de senaste fyra åren har drygt 1000 deltagare nåtts. Dessutom har man organiserat och genomfört en specialkurs på temat ”Att ta över ett familjeföretag - Mellan rationella faktorer och önsketänkande”.
Kontaktorgan: Formaper, Milans handelskammare, Silvia Valentini, tfn +39 02 8515 5395 eller -5373, fax +39 02 8515 5290, e-post: valentini@mi.camcom.it, www.formaper.it

God praxis - Fall nr 10 – Italien: Transfbiz - Online nyhetsbrev om företagsöverlåtelser

Transfbiz är ett nyhetsbrev med information om företagsöverlåtelser i Europa och världen som skickas varannan månad till institutioner, företagsledare, konsulter, mellanhänder och företagare. Nyhetsbrevet ger information om företagscentra, experter, institutioner, undersökningar, forskning, publikationer och institutionella initiativ som har med företagsöverlåtelser att göra. Utgivaren är Centro Produttività Veneto (Fondazione Rumor) inom handelskammaren i Vicenza, i samarbete med StudioCentroVeneto för företagsöverlåtelser. *Kontaktorgan: Fondazione Rumor, Centro Produttività Veneto, Vicenzashandelskammare, Antonio Girardi, tfn +39 0444 994 770, e-post: girardi@cpv.org, www.cpv.org*

God praxis - Fall nr 11 – Nederländerna: Samordnat stöd

Rådet för entreprenörskap (RZO) utvecklade i samarbete med en bank (RABO) och en revisionsfirma (BDO) en stödstruktur för överlåtelser av familjeföretag med namnet ”*Från enkelt projekt till allsidigt stöd: Mot en helhetssyn på information och rådgivning vid överlåtelse av familjeföretag*”. Avsikten var att ge stöd i form av upplysningsaktiviteter, workshops och individuell rådgivning. Försöksverksamheten bedrevs i samarbete med handelskammaren för Rijnland och bagarnas branschorganisation (regionala respektive branschorienterade försök). Hundratals näringsidkare deltog i mötena, som väckte mycket positiva reaktioner. En detaljerad projektbeskrivning har upprättats och en handlingsplan har utformats. Informationen har skickats ut till alla handelskamrar och branschorganisationer för att användas som underlag vid organisationen av liknande sammankomster. *Kontaktperson: Rob van Engelenburg, Raad voor het Zelfstandig Ondernemerschap, tfn + 31 70 306 5020, fax +31 70 351 2632, e-post: rzo@rzo.nl*

2.2 Utbildning

God praxis - Fall nr 12 – Spanien: Kurser om företagsöverlåtelse

Högskolan för industriell organisation (*Escuela de Organización Industria EOI*) har anordnat ett högre utbildningsprogram för konsolidering av familjeföretag som riktar sig till personer som överlåter eller eventuellt vill överta ett familjeföretag.

Syftet med dessa kurser är dels att se till att den som överlåter sitt företag har samma rationella syn på denna process som på andra affärsprojekt, dels att hjälpa presumtiva övertagare att upprätta en strategisk plan för det företag som de snart kommer att leda.

Kurserna pågår i cirka 11 veckor och är uppdelade i två delar ”Att hantera ett övertagande” och ”Att upprätta en strategisk plan”. Den första delen handlar om att ställa en diagnos av företaget och verksamheten mot bakgrunden av ett övertagande och ger tillfälle att diskutera ett antal praktiska fall. Den andra delen består av ett antal seminarier om grundläggande förvaltningsfrågor och en analys av verksamhetens starka och svaga sidor inför framtiden. *Kontaktorgan: Escuela de Organización Industria EOI, Braulio Vivas Moreno, tfn +34 91 349 5681, fax +34 91 554 2394, e-post: Bvivas@eoi.es, <http://www.eoi.es>*

God praxis - Fall nr 13 – Italien: *Kit.brunello* - Verktyg för självanalys

Kit.brunello är ett verktyg för självanalys och kontroll av små och medelstora företag i Italien med särskild inriktning på överlåtelseprocessen för (familje)företag och har tillämpats på drygt 400 företag i Italien. Det innehåller ett hundratal frågor för att hjälpa näringsidkare, företagsledare, konsulter och revisorer att ta reda på företagets starka och svaga punkter inför en överlåtelse. Verktyget kan användas för

- (1) en mycket individualiserad granskning av ett visst företag. En sådan granskning hjälper att planera en konkret flerårig överlåtelseprocess i form av ett skräddarsytt projekt som är uppdelat i fyra etapper. Därvid behandlas inte enbart tekniska frågor (finansiella, skattemässiga, juridiska, organisatoriska, försäkringstekniska osv. frågor), utan även känslomässiga, och psykologiska aspekter, personliga relationer och ledarskapsfrågor.
- (2) en mer anonym granskning av en grupp små och medelstora företag (som individuellt kan vara samma företag som i punkt 1, men som granskas gruppvis). En sådan gruppanalys kan vara till nytta för institutionella organisationer eller liknande (sammanslutningar, regionala myndigheter, handelskamrar) när det gäller att få en helhetssyn på de olika aspekterna av en företagsöverlåtelse i ett visst område. Analysen fungerar som en databank där man kan hämta konkret information om området och ”visar” klart hur ett samordnat och sammanhängande åtgärds paket kan planeras och läggas upp.

Kontaktperson: Toni Brunello, StudioCentroVeneto, tfn + 39 0444 51 27 33, fax +39 0444 51 24 20, e-post: info@studiocentroveneto.com, www.studiocentro.com/veneto

God praxis - Fall nr 14 – Italien: *Laboratorium* – Lägesanalys av överlåtelser av enskilda företag och av företagsöverlåtelser i särskilda regioner

Laboratorium för företagsöverlåtelser är ett strukturerat förfarande bestående av standardiserade och upprepningsbara delåtgärder. Syftet är att göra en lägesanalys av överlåtelser av enskilda företag och av företagsöverlåtelser i särskilda regioner. Förfarandet består av följande delmoment:

- (1) En enkät om särdragen för lokala företag som kan tänkas överlåtas (strukturerad i form av ett kort standardiserat frågeformulär).
- (2) Utskick av enkätresultaten till alla intressenter, som lokala offentliga institutioner och liknande viktiga organisationer, erfarna företagare och nyföretagare, presumtiva övertagare, riskkapitalinvestorer och banker, branschspecialister och konsulter, samt pressen och medierna.
- (3) Informationsmöten för att väcka intresse hos berörda företag.
- (4) Ett mer målinriktat konsultarbete för att bistå valda företag, både individuellt och gruppvis.
- (5) Igångsättning av en regional webbplats om företagsöverlåtelser.
- (6) Upprättande av en slutrapport som läggs fram under ett avslutande seminarium.

Kontaktperson: Unioncamere: Carlo Spagnoli, tfn + 39 06 047 041, fax +39 06 470 4222, e-post: carlo.spagnoli@unioncamere.it, <http://www.unioncamere.it>, <http://www.asseforcamere.it> eller Atelier StudioCentroVeneto: Toni Brunello, tfn +39 0444 51 27 33, fax +39 0444 51 24 20, e-post: info@studiocentroveneto.com

God praxis - Fall nr 15 – Finland “Lämna över kommandot” – Kurser för företagsöverlåtelser

Det finns 15 centra för sysselsättning och ekonomisk utveckling i hela Finland. Dessa TE-centra inrymmer de regionala enheterna från ministeriet för handel och industri, arbetsmarknadsministeriet och ministeriet för jord- och skogsbruk. I de regionala TE-centra för Pirkanmaa, Varsinais-Suomi och Uusimaa pågick under 2001 en pilotverksamhet för konsulttjänsten ”Lämna över kommandot”. Tjänsten inrättas för att hjälpa företag vid ett generationsskifte. Den kommer att sättas i gång officiellt i mars 2002. Tanken bakom servicen är att en företagsöverlåtelse måste planeras i mycket god tid för att lyckas. Alla inblandade parter måste undersöka alternativen från olika synvinklar: finansiering, skatter, personliga relationer, personalfrågor, typ av överlåtelse och affärsutveckling. Företagets

kontinuitet och fortsatta tillväxt garanteras bäst genom att företagets know-how och specialkunskaper upprätthålls och följer med vid ett övertagande. Servicen innebär att man erbjuder företagen ett verktyg för att planera och granska de olika alternativ som står till buds vid en överlåtelse. Den består av tre dagars individuell och konfidentiell rådgivning från erfarna organisationskonsulter. De konsulter som anlitas måste ha klarat av ett särskilt prov. *Kontaktperson: Sirpa Alitalo, Ministeriet för handel och industri, tfn +358-9-160 3680, fax +358-9-160 2666, e-post: sirpa.alitalo@ktm.fi*

God praxis - Fall nr 16 – Finland: Kurser för företagsöverlåtelse

Institutet för småföretag (SBI) tillhör Centrum för affärsforskning och -utveckling vid Abos skola för ekonomi och företagsadministration. SBI har utvecklat ett *program för företagsöverlåtelse och -utveckling för små och medelstora företag* för att hjälpa företag vid en generationsväxling. Programmet pågår i nio till tolv månader och omfattar utbildningskurser, arbetsgruppsmöten, samrådsmöten och uppdrag. Tanken bakom programmet är att vägleda nuvarande ägare och deras efterträdare på olika områden och att hjälpa efterträdarna med att förbättra sin affärskompetens. Juridiska frågor och skattefrågor är viktiga, men erfarenheterna från tidigare program har visat att känslomässiga aspekter också har stor betydelse och måste beaktas. Syftet är att både nuvarande ägare och deras efterträdare deltar i programmet. Som ett konkret slutresultat av programmet skall samtliga deltagare ha utarbetat en plan för överlåtelsen av företaget samt en uppdaterad affärsplan. Programmets innehåll skräddarsys dock efter behoven i den aktuella regionen och i de deltagande företagen. *Kontaktperson: Irma Vento, Abos skola för ekonomi och företagsadministration/Institutet för småföretag, tfn +358-2-3383 480, fax +358-2-3383 393, e-post: irma.vento@tukkk.fi, <http://www.tukkk.fi/sbi>*

2.3 Vägledning och rådgivning

God praxis - Fall nr 17 – Frankrike: CRA

CRA (föreningen av företagsöverlåtare och -övertagare) är en nationell och frivillig sammanslutning av före detta företagsledare. Sammanslutningen har 30 regionkontor. Syftet är att underlätta företagsöverlåtelse genom att förmedla kontakter mellan näringsidkare samt att ge information och råd. CRA upprätthåller ett register över erbjudanden om överlåtelse som den sprider genom sin webbplats och bulletin. Man ordnar kontakter mellan överlåtare, övertagare och experter och organiserar utbildningskurser. Föreningens rådgivare hjälper överlåtaren med att utarbeta en företagspresentation. *Kontakt: CRA – Cédants et repreneurs d'affaires, tfn +33 1 40 26 74 16, fax +33 1 40 26 74 17, www.business.village.fr/CRA*

God praxis - Fall nr 18 - Nederländerna: Stichting Ondernemersklankbord

Sedan 1979 har Stiftelsen *Ondernemersklankbord* givit vägledning och råd till små och medelstora företag med stora problem. Organisationen består av drygt 200 pensionerade företagare, chefer med erfarenhet av eget

företagande och experter som tillhandahåller stöd på frivilliga grunder. Varje år söker mer än 2 000 näringsidkare råd hos stiftelsen. Att förbereda företagsöverlåtelse är ett viktigt inslag i det stöd som tillhandahålls. Stiftelsen har grundats och finansieras av privata organisationer. Alla konsulter har arbetat i många år i den privata sektorn och arbetar främst i ett långvarigt konsultförhållande till företagen. *Kontaktperson: Stichting Ondernemersklankbord, direktör A. Vrind RA, tfn +31 70 349 0600, fax +31 70 349 0675, e-post: avrind@vno-ncw.nl, www.ondernemersklankbord.nl*

God praxis - Fall nr 19 – Österrike: Diskussionsforum

Team Beratung är ett program som utvecklats av handelskamrarna i Wien och Nedre Österrike. Programmet ger näringsidkare möjligheten att träffa experter i arbets- och socialrätt för att diskutera det lämpligaste sättet att överlåta sina företag. *Kontaktperson: Claudia Mallin, Wirtschaftskammer Wien, Betriebsgründerservice, tfn +43 1 51450 1347, fax +43 1 51450 1491, e-post: claudia.mallin@wkw.at*

God praxis - Fall nr 20 – Finland: Mentorskap

Sammanslutningen av lokala och regionala finländska myndigheter består av kommuner och städer i Finland. För fyra år sedan startade sammanslutningen ett projekt kallat "Företagsgudfader", vars syfte är att förmå inflytelserika affärsmän eller före detta affärsmän att hjälpa kommuner och företag i deras region att utveckla sin affärsverksamhet. Idag finns det 400 gudfäder i 167 kommuner. Dessa "gudfäder" erbjuder små och medelstora företag experthjälp och organiserar seminarier om bl.a. överlåtelsefrågor. *Kontakt: Sammanslutningen av lokala och regionala finländska myndigheter, tfn +358 9 7711, fax +358 9 771 2291, e-post: info@kuntaliitto.fi, www.kuntaliitto.fi*

2.4 Överlåtelsemarknaden

God praxis - Fall nr 21 – Danmark: www.ticmarked.dk

ticmarked.dk är en Internetbaserad marknadsplats för köp och försäljning av små och medelstora företag. Det är också en plats där sådana företag kan söka och investerare kan erbjuda finansiering (av eget kapital). Initiativet har kommit till stånd genom ett samarbete mellan olika parter som berörs av företagsöverlåtelse, dvs. storbanker, revisionsbyråer, jurister, konsulter, diverse organisationer osv. Marknadsplatsen är öppen för envar som har en Internetuppkoppling.

Presumptiva köpare och säljare kan sökas efter kriterierna bransch (enligt EG:s statistiska näringsgrensindelning NACE), plats, omsättning, antal anställda och storlek på eget kapital. Alla företagsbeskrivningar är anonyma, men innehåller en referens till den mäklare som har registrerat företaget. Endast godkända mäklare får registrera företag i databasen och alla inledande kontakter passerar genom mäklaren. Köpare och säljare möts automatiskt och mäklarna informeras om alla nyregistreringar genom e-post.

www.ticmarked.dk lanserades i september 1999. I juli 2001 hade nästan 100 mäklare anslutit sig. I perioden juli 2000-juli 2001 registrerades ungefär 900

köpare och säljare och såldes ett hundratal företag. Sedan april 2001 omfattar marknaden även södra Sverige och norra Tyskland. *Kontaktperson: Peter Dalkiær, Föreningen ticmarked.dk, tfn +45 3396 9798, e-post: pda@tic.dk, www.ticmarked.dk*

God praxis - Fall nr 22 – Tyskland: www.change-online.de

Initiativet *Change/Chance* är ett gemensamt projekt mellan Tysklands handels- och industrikamrar (DIHK), hantverksföreningar (ZDH) och banksektorn (Deutsche Ausgleichsbank). Syftet är att erbjuda presumtiva och etablerade företagare möjligheten att få kontakt med varandra genom ett landsomfattande nätverk. Man har sammankopplat lokala och regionala tjänster för företagsöverlåtelser och upprättat en omfattande databas över köpare och säljare. Bara under det första kvartalet av 2000 lyckades redan 207 äldre företagare hitta en kompetent efterträdare till sitt företag. Under samma period har 29 presumtiva företagare som utnyttjat *Change/Chance* lyckats etablera ett eget företag tack vare detta initiativ. *Kontaktorgan: Deutsche Ausgleichsbank (DtA), tfn +49 30 850 85 41 14, www.change-online.de*

God praxis - Fall nr 23 – Frankrike: www.bnoa.net

Med stöd av Europeiska socialfonden har handelskamrarna i Frankrike skapat en virtuell nationell marknadsplats för köpare och säljare av hantverksföretag. Det börjar med att rådgivare från nätverket av handelskamrar tillsammans med säljaren gör en utvärdering (en komplett undersökning) av företaget. Därefter sprids säljerbjudandena på den nationella börsen för hantverksföretag *BNOA - bourse nationale des opportunités artisanales* (www.bnoa.net). På BNOA:s webbplats kan säljare enkelt hitta eventuella köpare i Frankrike eller EU. Köpare får tillgång till nyckeluppgifter om de företag som är till salu. Nätverkets rådgivare ordnar det första mötet mellan köpare och säljare, ger stöd, övervakar övergångsfasen och följer upp hela överlåtelseprocessen. BNOA är även ett Intranet-verktyg för det franska nätverket av handelskamrar. Det är ett styrmedel för företagsöverlåtelser och en informationskälla med uppgifter om potentiella köpare. *Kontaktperson: Sylvie Rucheton, Assemblée Permanente des Chambres de Métiers (APCM), tfn + 33 1 44 43 10 56, fax + 33 1 47 20 34 48, e-post: rucheton@apcm.fr, www.apcm.com, www.bnoa.net*

God praxis - Fall nr 24 – Italien: www.generazionimpresa.com

www.generazionimpresa.com är en direktansluten marknadsplats där köpare och säljare av små och medelstora företag kan möta varandra och komma överens. Projektet drevs till en början av handelskammaren i Bologna, men håller nu på att utvecklas till en bredare italiensk marknadsplats, som omfattar hela nätverket av italienska och internationella handelskamrar. Företagsägare som vill sälja sitt företag kan registrera sig som säljare på kort sikt (1-2 år) eller på medellång sikt (3-4 år). Företagaren kan vända sig till en av parterna i *GenerAzionImpresa* för att registreras i databasen. Databasen förvaltas konfidentiellt av handelskammaren i Bologna, vilket innebär att endast parterna får tillgång till informationen om säljare och

köpare. Vid direktansluten registrering av potentiella köpare används ett system för självkontroll. *Kontaktorgan: Camera di Commercio Industria, Artigianato e Agricoltura di Bologna, Lauretta Grandi, tfn + 39 051 6093 485, fax + 39 051 6093 451, e-post: promozione@bo.camcom.it*

God praxis - Fall nr 25 - Luxemburg: www.chambre-des-metiers.lu

Hantverksföreningen (*Chambre des Métiers*) har inrättat en *företagsbörs* för köpare och säljare av hantverksföretag. Tjänsten omfattar också personlig rådgivning och uppföljning under överlåtelseprocessen. Företagsbörsen har varit mycket framgångsrik. Sedan januari 2000 har drygt 700 kontakter knutits, fler än 180 personer anslutit sig till börsen, mer än 60 möten anordnats mellan köpare och säljare och 800 individuella annonser publicerats. *Kontaktperson: Charles Bassing, Chambre des Métiers du Grand-Duché de Luxemburg, tfn +352 42 67 67 1, fax +352 42 67 87, e-post: bourse-entreprises@cdm.lu, www.chambre-des-metiers.lu*

God praxis - Fall nr 26 - Luxemburg: www.cc.lu

Handelskammaren har inrättat en liknande *företagsbörs* för de ekonomiska sektorerna i sitt eget verksamhetsområde. Kammaren ställer sina lokaler och rådgivare till förfogande för det första mötet mellan de berörda parterna och om parterna begär det kan rådgivarna fortsätta att följa förhandlingarna. *Kontaktperson: Yves Karier, Chambre de commerce du Grand-Duché de Luxemburg, tfn +352 42 39 39 331, fax +352 43 83 26, e-post: yves.karier@cc.lu, www.cc.lu*

God praxis - Fall nr 27 - Nederländerna: www.kvk.nl

"*Enterprise Exchange*", som är den största databasen för köpare och säljare i Nederländerna, förvaltas av handelskammarföreningen. Vid sidan om kunder och spekulanter kan tjänsten även utnyttjas av tredje man. Sedan 1994 har mer än 9 200 profiler matats in i systemet (mot betalning). För 1999 var siffran drygt 1150 och under 2000 steg den till cirka 1 300. Man arbetar för närvarande med en Internet-tillämpning som ytterligare kommer att stärka samarbetet med andra organisationer. Handelskamrarna har en stödjande roll som slutar när profilöverensstämmelse har givit upphov till en kontakt. Därefter tar privata organisationer och konsulter vid för att fullborda försäljningsavtalet. *Kontaktperson: Mark Kikkert, föreningen nederländska handelskamrar, tfn +31 348 426911, fax +31 348 424368, e-post: Post@vkv.kvk.nl, www.kvk.nl*

God praxis - Fall nr 28 - Österrike: www.nachfolgeboerse.at

www.nachfolgeboerse.at ger unga företagare möjlighet att direkt ta kontakt med företagsägare som söker en efterträdare och håller på att förbereda företagets överlåtelse. *Nachfolgeboerse* innehåller uppgifter om företagare som helt vill dra sig tillbaka eller som önskar kvarstå i företaget som konsult och således söker efter en lämplig efterträdare. Det innehåller även uppgifter om unga företagare som vill ta över ett befintligt företag samt uppgifter om yngre personer som är beredda att satsa på att starta eget. Som företagare eller presumtiv övertagare kan man bli medlem i *Nachfolgeboerse* och läsa

alla elektroniska annonser som i en tidning. Dessutom kan medlemmar svara direkt på en annons. Det är en smidig, enkel och okomplicerad tjänst som ger annonsörerna anonymitetsskydd. *Kontaktorgan: Junge Wirtschaft Österreich, Wirtschaftskammer Österreich, tfn +43 1 501 05 3226, www.nachfolgeboerse.at*

God praxis - Fall nr 29 – Finland: www.yrittajat.fi

Finländska företagsföreningen erbjuder en företagsmarknadstjänst som vänder sig direkt till säljare och köpare av företag. Företagsmarknaden upprättades 1999 och har varje år cirka 200 – 300 företag till salu. På företagsmarknaden publiceras annonser om företag eller delar av företag som önskas säljas eller köpas, annonser om att finansiering söks eller erbjuds samt annonser om att utnyttja en affärsidé (t.ex. en uppfinning). Objekten kan sökas efter bransch. Annonspaketet omfattar två annonser i föreningens tidning, två i Kauppalehti (Finlands ledande affärstidning) och sex månaders annonsering på företagsmarknadens Internetsidor. De som svarar på en Internetannons skall skicka in ett svarsformulär till föreningen med uppgifter om deras bakgrund och var de kan kontaktas. Man kan också svara per vanligt brev eller telefax. I augusti 2001 riktade sig denna företagsmarknad fortfarande endast till medlemmarna i Finländska företagsföreningen (sammanlagt 57 000 medlemmar), dvs. säljaren måste vara medlem, men inte köparen. *Kontaktperson: Direktör Risto Suominen, Finländska företagsföreningen, tfn +358-9-229 22932, fax +358-9-229 22980, risto.suominen@yrittajat.fi, www.yrittajat.fi*

2.5 Finansiering

God praxis - Fall nr 30 – Belgien: Särskilda lån för företagsöverlåtelse

Redan före 1998 hade ett speciellt lånesystem för att underlätta företagsöverlåtelse inrättats. Lånen finansieras av en offentlig institution (Fonds de Participation/Participatiefonds). Låneansökningarna lämnas in till en privat bank som har ett avtal med Fonds de Participation/Participatiefonds. *Kontaktperson: Fonds de Participation/Participatiefonds, tfn +32 2 210 87 87, fax +32 2 210 87 79, e-post: info@fonds.org, www.fonds.org*

God praxis - Fall nr 31 – Danmark: VækstKaution - Ett lånegarantisystem

Syftet med den danska tillväxtfonden (VækstFonden) är att stärka tillväxtpotentialen i danska handels- och industriföretag genom att stödja små och medelstora företag och hjälpa dem i sin affärsutveckling. För att uppnå detta investerar fonden i samriskföretag med särskilda målinriktade investeringsstrategier. Den 1 augusti 2000 lanserade VækstFonden ett särskilt lånegarantisystem "VækstKaution". Systemets syfte och huvudsakliga inriktning är att hjälpa små och medelstora företag genom att finansiera deras tillväxtpotential. Systemet ger stöd vid företagsöverlåtelse genom att utfärda garantier för banklån som tagits upp för finansiering av goodwill, vilket ökar köparens möjligheter att sätta ihop ett lämpligt finansieringspaket. Man beviljar garantier som täcker 75 % av lånebeloppet

upp till 2 miljoner danska kronor (ungefär 268 000 euro) och 50 % av beloppet därutöver dock högst 5 miljoner danska kronor (ungefär 672 000 euro). Låneansökningarna handläggs av bankerna och skall uppfylla särskilda villkor. Under det första året har systemet stött företagsöverlåtelser genom att utställa 79 garantier för lånebelopp på sammanlagt 117 miljoner danska kronor (ungefär 15,7 miljoner euro). *Kontaktperson: Kaj Dover, VækstKaution, tfn +45 3529 8600, fax +45 3529 8635, e-post: vf@vaekstfonden.dk, www.vaekstfonden.dk*

God praxis - Fall nr 32 – Frankrike: Eden – Ett program för att stödja företagsöverlåtelser

Programmet Eden (Incitament till ny företagsutveckling) är ett initiativ av den franska regeringen för att stödja nyetablering av företag (som bildas av yngre personer och inkomststödmottagare) och överlåtelser av företag till anställda (särskilt när anställda tar över ett företag efter ett ackord eller ett konkursbeslut). Programmets genomförande har delegerats till privata ombud. Eden erbjuder nystartade företag 12 månaders befrielse från socialförsäkringsavgifter, möjligheten att använda en särskild form av checkar för att betala vissa rådgivare (*chèques conseil*) samt räntefria lån till ett belopp som beror på affärsplanens utformning. För närvarande är den längsta lånetiden fem år. I september 2001 ersattes det räntefria lånet med ett statsbidrag. I likhet med det räntefria lånet beviljas statsbidrag under förutsättning att projektet redan har erhållit ett lån genom det privata ombudet (ett s.k. hederslån) eller ett banklån. Eden stödjer även företagaren under de första tre åren efter nyetableringen eller övertagandet. (*Artiklarna L. 351-24 och R. 351-41 till R. 351-49 i den franska arbetslagen*). *Kontaktorgan: Ministère de l'emploi et de la solidarité – DGEFP – mission promotion de l'emploi, tfn +33 1 44 38 29 60, fax +33 1 44 38 34 06, www.emploi-solidarite.gouv.fr*

God praxis - Fall nr 33 - Luxemburg: Startlån — ett lån utan krav på säkerhet vid nyetablering och övertagande

Startlånet introducerades i mars 2002 av SNCI (Société Nationale de Crédit et d'Investissement). Detta säkerhetsfria lån skapades för att hjälpa nyföretagare som inte har tillräckligt med eget kapital att starta eller ta över ett företag. Företagaren måste uppfylla en rad villkor för att erhålla lånet: det måste vara frågan om ett första företag, alla tillstånd måste vara klara, företagaren skall själv finansiera minst 15 % av det låneberättigande investeringsbeloppet, projektets ekonomiska bärkraft måste påvisas genom en affärsplan. Lånetiden är 10 år och beloppet ligger i intervallet 10 000-400 000 euro. Räntesatsen fastställs till SNCI:s långa ränta plus 1,5 %. Inga säkerheter krävs. *Kontaktorgan: Société Nationale de Crédit et d'Investissement, tfn +352 46 19 71-1, fax +352 46 19 79, e-post: snci@snci.lu, http://www.snci.lu*

God praxis - Fall nr 34 – Finland: Företagarlånet

Finnvera Oy är ett specialiserat finansbolag som erbjuder finansiella tjänster för att främja den inhemska verksamheten av finländska företag samt stödja företagens exportverksamhet och internationalisering. När det gäller

företagsöverlåtelser kan Finnvera erbjuda direktfinansiering eller olika typer av säkerheter bl.a. vid kapitalökning, rörelsefinansiering efter inkörningsskedet (s.k. mezzanine financing), finansiering av köpeskillingen eller investeringar i verksamheten eller rörelsekapital. Finnvera erbjuder inte riskvilligt kapital. Det särskilda finansieringsinstrument som sedan den 1 september 2001 erbjuds vid företagsöverlåtelser är företagarlånet. Företagarlånet är avsett att finansiera kapitalinbetalning eller kapitaltillskott till ett aktiebolag, ett handelsbolag eller ett kommanditbolag eller köp av andelar eller aktieposter. Företagarlånet kan alltså utnyttjas vid bolagsbildning eller kapitalökning, vid ett generationsskifte eller vid ett företagsförvärv. Låntagaren måste äga minst 20 % av aktiekapitalet och rösterna i ett aktiebolag eller vara andelsägare i ett handelsbolag eller arbetande delägare i ett kommanditbolag. Låntagarna måste arbeta på heltid i företaget som skall vara deras främsta inkomstkälla. Lånet är personligt. Det kan också beviljas flera stiftare av ett och samma bolag. Det högsta lånebeloppet är 85 000 euro. *Kontaktorgan: Finnvera Oy, tfn 358 204 6011, www.finnvera.fi*

BILAGA 4: KOMMISSIONENS REKOMMENDATION OM ÖVERLÅTELSE AV SMÅ OCH MEDELSTORA FÖRETAG

KOMMISSIONENS REKOMMENDATION av den 7 december 1994 om överlåtelse av små och medelstora företag (*) (Text av betydelse för EES) (94/1069/EG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION UTFÄRDAR
DENNA REKOMMENDATION

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen,
och

med beaktande av följande:

Rådet antog beslut 89/490/EEG ⁽¹⁾ om bl.a. förbättring av företagens allmänna förutsättningar. Det program för stöd till små och medelstora företag som inrättades genom detta beslut omprövades genom rådets beslut 91/319/EEG ⁽²⁾. Rådet bekräftade sitt åtagande att stödja konsolideringen av åtgärder för företag genom att anta beslutet av den 17 juni 1992 ⁽³⁾.

Genom sitt beslut 93/379/EEG ⁽⁴⁾ antog rådet med verkan från den 1 juli 1993 ett åtgärdsprogram för att förstärka insatserna på prioriterade områden och för att säkerställa att företagspolitiken i gemenskapen förstärks. Programmet handlar i första hand om att förbättra företagsklimatet på det rättsliga, skattemässiga och administrativa planet och föreskriver särskilt att frågan om företagsöverlåtelser skall undersökas närmare.

I vitboken om tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning klargörs att affärsöverlåtelser är ett prioriterat område där det krävs åtgärder för att förbättra situationen ⁽⁵⁾.

I det integrerade programmet för små och medelstora företag och hantverkssektorn av den 3 juni 1994 ⁽⁶⁾ utlovades en rekommendation från kommissionen om företagsöverlåtelser, som ett inslag i gemenskapens insatser för att förbättra företagens villkor.

I sitt meddelande om att förbättra skatteklimatet för små och medelstora företag ⁽⁷⁾ aviserade kommissionen ett initiativ om minskat arv- och gåvoskatt.

I sin resolution av den 10 oktober 1994 ⁽⁸⁾ uppmanade rådet medlemsstaterna och kommissionen att undersöka vilka befintliga bestämmelser som verkade hämmande på företagens bildande, tillväxt och överlåtelse.

Kommissionen har nu genomfört denna undersökning och konstaterat att varje år tvingas tusentals företag att lägga ned sin verksamhet på grund av oöverstigliga svårigheter i samband med företagets överlåtelse. Dessa företagsnedläggningar inverkar negativt på den ekonomiska företagsstrukturen samt på fordringsägare och personal.

Detta bortfall av arbetstillfällen och ekonomisk verksamhet är desto mera beklagligt att det inte förorsakas av marknadskrafter, utan av otillräckliga förberedelser inför ett generationsskifte och av brister i medlemsstaternas lagstiftning, i synnerhet bolagsrätt, arvsrätt och skatterätt.

Utsikterna att lyckas med affärsöverlåtelser kan förbättras genom insatser som höjer näringsidkarnas medvetenhet och ger dem den information och utbildning som krävs för att effektivt förbereda en företags överlåtelse under sin livstid.

Vissa ändringar i medlemsstaternas nationella lagstiftning skulle dock bidra till en kraftig ökning av antalet lyckade företagsöverlåtelser.

Ett av hindren för företagsöverlåtelser är svårigheten att skaffa finansiering för att lösa ut arvingar som inte vill stå kvar som delägare i företaget. Det bör således finnas lämpliga finansieringsinstrument för detta i samtliga medlemsstater.

När man förbereder en affärsöverlåtelse kan det kan vara nödvändigt att ändra bolagsform så att företaget får den juridiska form som ger de bästa förutsättningarna för att överlåtelserna skall lyckas. I vissa medlemsstater tillåter bestämmelserna inte att bolagsformen ändras, utan företaget måste först upplösas och en ny juridisk enhet skapas. Sådana omvandlingsoperationer medför kostnader och administrativt krångel och innebär en period av osäkerhet för de berörda parterna och för tredje man.

Ett publikt aktiebolag kan vara den företagsform som lämpar sig bäst för en överlåtelse. Aktiebolagsformen innebär dock stora krav såväl vid bolagsbildningen som i den dagliga förvaltningen. Dessa krav har i regel kommit till för att tillgodose behoven hos aktiebolag med bred ägarstruktur där både aktieägare och tredje man måste skyddas. Dessa särskilda krav tycks inte vara nödvändiga när det är frågan om en företagare som vill bilda ett aktiebolag tillsammans med andra familjemedlemmar för att underlätta en affärsöverlåtelse.

Vissa tillvägagångssätt eller bolagsformer kan underlätta en överlåtelse eftersom förvaltningsansvar och ägande skiljs åt.

Att ändra ett företags juridiska form till den som är mest lämplig för företagets överlåtelse bör inte hämmas av skattetekniska förfaranden. Detsamma gäller alla andra åtgärder för att förbereda överlåtelserna, som överföring av tillgångar, fusioner, uppdelningar och utbyte av andelar.

I de flesta medlemsstater upplöses personbolag när en av delägarna avlider om inte annat föreskrivs i delägaravtalet. Den kan också hända att ensidiga rättshandlingar som ställs av en delägare strider mot delägaravtalet, men att lagstiftningen inte ger någon vägledning om vilken rättshandling som skall prioriteras. När delägaren i fråga avlider kan denna oförenlighet leda till konflikter som äventyrar företagets fortlevnad och t.o.m. innebär att företaget måste avvecklas.

När en delägare eller företagets enda ägare avlider krävs i de flesta medlemsstater att arvingarna skall fatta ett enhälligt beslut om företagets

fortsatta existens. Det räcker således att en av arvingarna inte vill fortsätta verksamheten för att företagets överlevnad skall vara i fara.

Skattetrycket är ett av de största hindren vid överlåtelse av familjeföretag. Den arv- eller gåvoskatt som måste betalas kan vara ett hot mot företagets ekonomiska balans och följaktligen mot dess överlevnad. Ett sådant skattetryck innebär att europeiska företagare missgynnas i jämförelse med sina internationella konkurrenter.

Kravet på omedelbar inbetalning av arv- eller gåvoskatt kan tvinga arvingarna att sälja vissa aktieposter eller hela företaget och t.o.m. att avveckla det.

Vid företagsvärderingar bör hänsyn tas till eventuella värdeminskningar i samband med själva överlåtelsen.

Det har blivit svårare att finna efterträdare inom företagarens familj. Försäljning är därför en överlåtelseform som måste underlättas för att säkerställa företagets fortbestånd, särskilt när det inte längre kan garanteras inom familjen. Det är viktigt att man uppmuntrar företagaren att förbereda överlåtelsen av sitt företag under sin livstid.

Överlåtelse till de anställda är en överlåtelseform som bör främjas. Den säkerställer företagets fortsatta existens och slår vakt om företagets kunskap och erfarenheter.

Vissa medlemsstater har redan vidtagit åtgärder för att underlätta företagsöverlåtelser. Vissa av dessa åtgärder kan tas över av andra medlemsstater.

HÄRIGENOM REKOMMENDERAS FÖLJANDE.

Artikel 1

Syften

Medlemsstaterna uppmanas att vidta nödvändiga åtgärder för att underlätta överlåtelsen av små och medelstora företag i syfte att säkerställa överlevnaden av dessa företag och slå vakt om de arbetstillfällen som de erbjuder.

De uppmanas i synnerhet att vidta lämpliga åtgärder för att bygga ut sina rättsliga, skattemässiga och administrativa system i syfte att

- uppmärksamma företagets ägare på de svårigheter som en överlåtelse kan innebära och uppmuntra honom till att förbereda en överlåtelse under sin livstid,
- skapa ekonomiska förutsättningar som bidrar till lyckade företagsöverlåtelser,
- erbjuda ändamålsenliga förfaranden som gör det möjligt för en näringsidkare att på ett effektivt sätt förbereda överlåtelsen av sitt företag,

- säkerställa fortlevnaden av personbolag och enmansbolag när en av delägarna eller företagets ägare dör,
- säkerställa överlåtelser inom familjekretsen genom att se till att arv- och gåvoskatter inte utgör ett hot mot företagets överlevnad,
- genom skatteåtgärder uppmuntra ägaren att sälja eller överlåta sitt företag till de anställda, särskilt när det inte finns någon i familjen som kan överta företaget.

Artikel 2

Information

Man bör uppmuntra offentliga och privata initiativ som har till syfte att höja näringsidkarnas medvetenhet om överlåtelseproblemet och att ge dem den information och utbildning som krävs för att överlåtelsen av små och medelstora företag skall kunna förberedas på rätt sätt.

Artikel 3

Ekonomiska förutsättningar

Det bör skapas ekonomiska förutsättningar som är gynnsamma för överlåtelsen av små och medelstora företag.

Artikel 4

Förberedelse av överlåtelse

Näringsidkare bör ha tillgång till lämpliga instrument för att förbereda överlåtelsen på bästa sätt. I detta syfte uppmanas medlemsstaterna att

- (a) ge små och medelstora företag rätt att, med hänsynstagande till tredje man och delägarna, byta bolagsform utan att behöva upplösa företaget eller bilda en ny juridisk person,
- (b) ge små och medelstora företag möjligheten att ta formen av ett aktiebolag med ett fåtal aktieägare samt förenkla bildandet och förvaltningen av ett sådant aktiebolag jämfört med publika aktiebolag,
- (c) göra det möjligt att bilda publika enmansaktiebolag i enlighet med artikel 6 i rådets tolfte direktiv 89/667/EEG ⁽¹⁾,
- (d) vad gäller beskattning av transaktioner avsedda att åtskilja förvaltningsansvar och ägande, erkänna det ekonomiska behovet av rättshandlingar som syftar till att underlätta företagsöverlåtelser och vid behov vidta åtgärder för att tillåta och främja sådana handlingar,
- (e) oberoende av de förpliktelser som härrör från gemenskapsrätten, tillämpa principen om skatteneutralitet för operationer som har till syfte att förbereda en företagsöverlåtelse, som överföring av tillgångar, fusioner, uppdelningar och utbyte av andelar. Principen om skatteneutralitet skall även gälla stämpelavgifter, registreringsavgifter och liknande.

Artikel 5

Fortbestånd av personbolag och enskild firma

När en av delägarna eller företagets enda ägare dör bör personbolagets eller den enskilda firmans kontinuitet säkerställas. I detta syfte uppmanas medlemsstaterna att

(a) föreskriva att personbolag bör drivas vidare enligt kontinuitetsprincipen när en av delägarna avlider. De kvarvarande delägarna skall kunna besluta om att fortsätta verksamheten med eller utan inblandning av den avlidnes arvingar med återbetalning av den avlidnes andel. Kontinuitetsprincipen skall kunna frångås i delägaravtalet.

(b) när oförenlighet mellan delägaravtal och testamente eller gåvobrev inte löses i lagstiftningen, införa en bestämmelse i den nationella lagstiftningen som ger delägaravtalet företräde framför en delägars ensidiga rättshandlingar,

(c) vid en av delägarnas eller den enda ägarens frånfälle säkerställa att familjerättsliga eller arvsrättsliga bestämmelser och särskilt kravet på enhälliga beslut vid samägande inte hindrar företagets fortsatta drift enligt kontinuitetsprincipen,

(d) se till att företagets fortlevnad inte äventyras genom återbetalningen av den avlidnes andel enligt a eller utbetalningen av den ekonomiska ersättning till minoritetsarvingar som följer av c. Om parterna enas om att ersättningen skall ske i delbetalningar bör ersättningen kunna beräknas på grundval av företagets marknadsvärde, inbegripet goodwill. Om någon av parterna dock kräver omedelbar betalning bör ersättningen grundas på företagets balansvärde.

Artikel 6

Arv- och gåvoskatt

Företagets fortlevnad måste säkerställas genom att arv och gåvor behandlas på lämpligt sätt i skattehänseende. I detta syfte uppmanas medlemsstaterna att vidta en eller flera av följande åtgärder:

(a) Vid överlåtelse genom arv eller gåva minska beskattningen av tillgångar som uteslutande används inom affärsverksamheten, inbegripet arvskatt, gåvoskatt och registreringsavgifter, på villkor att företaget drivs vidare under en viss period.

(b) Ge arvingarna möjlighet att utan att behöva betala ränta sprida eller senarelägga betalningen av arv- eller gåvoskatt, under förutsättning att företagets drifts vidare enligt kontinuitetsprincipen.

(c) Se till att man vid den skattemässiga värderingen av företaget kan ta hänsyn till företagets värdeutveckling några månader efter ägarens bortgång.

Artikel 7

Överlåtelse till tredje man

När företaget inte kan överlätas inom familjen bör näringsidkaren uppmuntras till att överväga att överlåta sitt företag till tredje man under sin livstid. I detta syfte uppmannas medlemsstaterna

(a) att bevilja skattebefrielse på åtminstone en del av det mervärde eller den realisationsvinst som uppstår vid avyttring av företagets tillgångar, särskilt när näringsidkaren har fyllt 55 år, samt att bevilja skatteincitament för återinvestering av vinsten i ett annat icke börsnoterat bolag som aktivt sysslar med produktion eller försäljning av varor och tjänster,

(b) att främja företagsöverlåtelser till anställda genom att sänkt realisationsvinstbeskattning av andelar som överlåts till anställda, dispens från registreringsavgifter eller skatteförmåner för lån som beviljas anställda för att förvärva företaget, eller genom att skjuta upp betalningen av skatten till den tidpunkt då den anställde säljer sina andelar. Dessa åtgärder bör gälla såväl för företag som för personalkooperativ.

Artikel 8

Samordnade åtgärder

Medlemsstaterna uppmannas att i samverkan med kommissionen informera varandra och samråda för att dra nytta av varandras erfarenheter och god praxis i samband med överlåtelser av små och medelstora företag, och inte minst för att genomföra de åtgärder som föreskrivs i denna rekommendation.

Artikel 9

Rapportering

För att kommissionen skall kunna utvärdera de framsteg som gjorts uppmannas medlemsstaterna att senast den 31 december 1996 tillhandahålla kommissionen texten till de lagbestämmelser, förordningar eller administrativa bestämmelser som har antagits för att verkställa denna rekommendation och underrätta kommissionen om framtida förslag på detta område.

Artikel 10

Adressater

Denna rekommendation riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdad i Bryssel den 7 december 1994.

På kommissionens vägnar
Raniero VANNI d'ARCHIRAFI
Ledamot av kommissionen

(*) De förklarande anmärkningarna till denna rekommendation har offentliggjorts i form av ett meddelande i EGT C 400, 31.12.1994, s. 1.

(1) EGT L 239, 1.8.1989, s. 33.

(2) EGT L 175, 4.7.1991, s. 32.

(3) EGT C 178, 15.7.1992, s. 8.

(4) EGT L 161, 2.7.1993, s. 68.

(5) Vitboken, del A, ”En mer konkurrenskraftig ekonomi”, s. 14, och del B, avsnitt 2.8, ”Förslag och åtgärder”, s. 86.

(6) KOM(1994) 207 slutlig, 3.6.1994.

(7) EGT C 187, 9.7.1994, s. 5.

(8) EGT C 296, 22.10.1994, s. 6.

(1) EGT L 395, 30.12.1989, s. 40.